

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
MICHAL BOBEK
esitatud 19. märtsil 2020¹

Kohtuasi C-14/19 P

Euroopa Liidu Satelliidikeskus (Satcen)

versus

KF

Euroopa Liidu kohtute pädevus – Ühine välis- ja julgeolekupoliitika – ELL artiklid 19 ja 24 – ELTL artiklid 263, 268, 270 ja 275 – Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 47 – Nõukogu otsused 2009/747/ÜVJP ja 2014/401/ÜVJP – Satceni personalieeskirjad – Töötajad – Võrdsuse põhimõte – Tõhus kohtulik kaitse – Satceni apellatsiooninõukogu – Õigusvastasuse vastuväide – Töösuhte peatamine – Distsiplinaarmenetlus – Ametist tagandamine – Õigus olla ära kuulatud – Toimikuga tutvumise võimalus

I. Sissejuhatus

1. Käesolevas kohtuasjas on minu hinnangul tegemist kahe üldist õiguslikku tähtsust omava küsimusega, mis lähevad kaugemale käesolevast apellatsioonkaebusest: esiteks, milline on Euroopa Liidu Kohtu pädevuse ulatus ühise välis- ja julgeolekupoliitika (edaspidi „ÜVJP“) valdkonnas seoses sellega, mida võib pidada tavalisteks personalihaldusaktideks? Kas sellised aktid on ELL artikli 24 lõike 1 ning ELL artikli 275 alusel Euroopa Kontrolli alt välistatud?

2. Teiseks, eeldades, et Euroopa Liidu Kohtul on selliste aktide suhtes teatav pädevus, siis mida tähendab sellise pädevuse olemasolu seoses spetsiaalselt selleks ette nähtud töövaidluste lahendamise erimehhanismidega, mis on kehtestatud mitmesugustes liidu organites ja asutustes, näiteks Euroopa Liidu Satelliidikeskuse (edaspidi „Satcen“) apellatsiooninõukogu?

II. Faktiline ja õiguslik taust

3. Käesoleva kohtuasja faktilised asjaolud ja õigusliku tausta, mis on ära toodud vaidlustatud kohtuotsuses,² võib kokku võtta järgmiselt.

¹ Algkeel: inglise.

² 25. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus KF vs. Satcen (T-286/15, EU:T:2018:718).

A. Euroopa Liidu Satelliidikeskus

4. Satcenile pandi alus Lääne-Euroopa Liidu (edaspidi „WEU“) ministrite nõukogu 27. juuni 1991. aasta otsusega, millega loodi satelliidiandmete käitlemise keskus ja mis põhines nimetatud nõukogu 10. detsembri 1990. aasta otsusel WEU-sisese kosmosealase koostöö kohta.³

5. Nõukogu 20. juuli 2001. aasta ühismeetmega 2001/555/ÜVJP⁴ loodi Satcen Euroopa Liidu agentuuri vormis, hõlmates sellesse olemasoleva WEU satelliidiandmete käitlemise keskuse. Satcen alustas tegevust 1. jaanuaril 2002.

6. Seejärel võttis nõukogu 26. juunil 2014 vastu otsuse 2014/401/ÜVJP, mis käsitleb Euroopa Liidu Satelliidikeskust ja millega tunnistatakse kehtetuks ühismeede 2001/555 Euroopa Liidu Satelliidikeskuse loomise kohta,⁵ mis alates sellest ajast kujutab endast Satceni suhtes kohaldatavat õigusraamistikku. Selle otsuse põhjendusest 2 ja artiklist 5 tuleneb, et Satcenil on „Euroopa autonoomne suutlikkus“ ning et Satcenil on juriidilise isiku staatus, mis on vajalik tema ülesannete täitmiseks ja eesmärkide saavutamiseks. Nimetatud otsuse artikli 2 lõigete 1 ja 3 kohaselt on Satceni põhiülesanded toetada liidu otsuste tegemist ja meetmete võtmist ühise välis- ja julgeolekupoliitika (ÜVJP), eelkõige ühise julgeoleku ja kaitsepoliitika (ÜJKP) valdkonnas, pakkudes nõukogu või liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja (edaspidi „kõrge esindaja“) taotlusel tooteid ja osutades teenuseid, mis tulenevad asjakohaste kosmosevarade ja nendega seotud andmete, sealhulgas satelliit- ja aerokujutiste ning seotud teenuste kasutamisest.

7. Otsuse 2014/401 artikli 7 lõike 3, lõike 4 ja lõike 6 punkti e kohaselt on Satceni direktor selle asutuse seadusjärgne esindaja ning ta 1) vastutab Satceni muude töötajate töölevõtmise eest ja 2) on pädev kõigis personaliküsimustes.

8. Otsuse 2014/401 artikli 8 lõigete 1 ja 3 kohaselt koosneb Satceni personal Satceni direktori poolt ametisse nimetatud lepingulistest töötajatest ja lähetatud ekspertidest. Lähtudes selle otsuse artikli 8 lõikest 5, võttis nõukogu ühismeetme 2001/555 raames 14. septembril 2009. aastal vastu otsuse 2009/747/ÜVJP Euroopa Liidu Satelliidikeskuse personalieeskirjade kohta (edaspidi „Satceni personalieeskirjad“).⁶

9. Mis puudutab Satceni ja tema töötajate vahelisi vaidlusi Satceni personalieeskirjade alla kuuluvates küsimustes, siis on Satceni personalieeskirjade artikli 28 lõikes 5 sätestatud järgmist:

„Kui esimesed lahenduse otsimise võimalused on kasutatud (asutusesisene halduskaebus), on töötajal õigus pöörduda [Satceni] apellatsiooninõukogu poole.

Apellatsiooninõukogu koosseis, tegevus ja erimenetlused on sätestatud X lisas.“

10. Satceni personalieeskirjade artikli 28 lõikes 6 on sätestatud:

„Apellatsiooninõukogu otsused on mõlemale poolele siduvad. Kõnealuseid otsuseid ei saa edasi kaevata. Apellatsiooninõukogu võib:

a) vaidlustatud otsused tühistada või neid kinnitada;

3 WEU liikmesriigid otsustasid 30. märtsi 2010. aasta ühisdeklaratsioonis saata selle organisatsiooni laiali alates 30. juunist 2011 muu hulgas põhjusel, et „Lissaboni lepingu jõustumine tähistas Euroopa julgeoleku ja kaitseküsimustes uue etapi algust“.

4 EÜT 2001, L 200, lk 5; ELT eriväljaanne 18/01, lk 187.

5 ELT 2014, L 188, lk 73.

6 ELT 2009, L 276, lk 1. Need eeskirjad, mis on käesolevas asjas kohaldatavad *ratione temporis*, asendati seejärel alates 1. juunist 2017 nõukogu 15. mai 2017. aasta otsusega (ÜJKP) 2017/824, mis käsitleb Euroopa Liidu Satelliidikeskuse personalieeskirju (ELT 2017, L 123, lk 7).

- b) anda korralduse, et [Satcen] hüvitaks töötajale tekitatud varalise kahju alates päevast, mil tühistatud otsus jõustus;
- c) lisaks määrata, et [Satcen] tasuks apellatsiooninõukogu sätestatud piires kaebuse esitajale tekitatud põhjendatud kulud [...]“.

11. Satceni personalieeskirjade X lisa artiklis 1 on sätestatud:

„[...] Apellatsiooninõukogul on õigus lahendada personalieeskirjade või personalieeskirjade artiklis 7 nimetatud vaidlusi lepingute rikkumise üle. Selle pädevuses on käsitleda praeguste või endiste töötajate ja/või nende esindajate apellatsioonkaebusi direktori otsuste peale.“

B. Vaidluse aluseks olevad asjaolud ja vaidlusalune otsus

12. Satcen võttis käesoleva apellatsiooniasja vastustaja alates 1. augustist 2009 kolmeks aastaks tööle lepingulise töötajana haldusosakonna juhataja ametikohale. Katseaja lõpus, 31. jaanuaril 2010, kinnitas Satceni direktor vastustaja ametikohale, märkides, et vastustaja „näitab oma töös üles taktitunnet ja diplomaatilisust, olles oma otsuste teatavakstegemisel samas range“.

13. 2010. aastat puudutavas iga-aastases hindamisaruandes, mille Satceni asedirektor 28. märtsil 2011 vastustaja kohta koostas, hinnati vastustaja üldist töösooritust ebapiisavaks. Ta sai võimalikest kõige madalama hinde. Vastustaja vaidlustas selle hindamisaruande ja hindamise läbiviimise viisi.

14. 2011. aastat puudutavas iga-aastases hindamisaruandes märkis Satceni asedirektor 27. märtsil 2012 ära, et vastustaja oli eelnenud aastaga võrreldes teinud edusamme, ja tõdes, et vastustaja tööalane sooritus oli olnud hea, arvestades jõupingutusi, mida viimane oli teinud. Vastustaja lepingut pikendati 24. mail 2012 neljaks aastaks, kuni 31. juulini 2016.

15. 2012. aastat käsitleva iga-aastase hindamise raames andis Satceni direktor 17. oktoobri 2012. aasta sisememoga asedirektorile ülesande koguda töötajatelt teavet sündsate käitumise ja inimsuhete kohta Satcenis, eelkõige seoses haldusülesandeid täitvate ametnike ja eriti osakonnajuhatajatega, et tuvastada, kas esineb võimalikke psühholoogilise surve või ahistamise juhtumeid, mis võivad põhjustada alluvates ärevust, enesehinnangu langust, motivatsiooni langust või isegi nutmapuhkemist.

16. 14. novembril 2012 esitasid 12 Satceni töötajat direktorile ja asedirektorile suunatud kaebuse, milles nad soovisid juhtida tähelepanu „keerulisele olukorrale, millega neil on juba kolm aastat tulnud võidelda, et täita oma ametikohustusi normaalselt“, täpsustades, et sellise olukorra „oli põhjustanud haldusosakonna juhataja [st vastustaja] käitumine“.

17. Aasta 2013 alguses asus Satceni asedirektor eelnimetatud sisememo alusel tegutsema, pöördudes eri osakondades töötava 40 inimese poole, paludes neil valikvastustega küsimustiku alusel hinnata suhteid oma osakonna juhatajaga. Satceni asedirektor teatas 7. märtsi 2013. aasta sisememos Satceni direktorile, et arvestades sellele küsimustikule antud vastuseid, „näib haldusosakonna töötajate üldiselt negatiivseid vastuseid arvestades ilmne, et haldusosakonna juhataja [vastustaja] ja haldusosakonna töötajate vahelistes suhetes esineb tõsisemaid probleeme“.

18. Satceni direktor tegi 8. märtsi 2013. aasta sisememos Satceni asedirektorile korralduse alustada Satceni personalieeskirjade artikli 27 alusel vastustaja suhtes haldusjuurdlust.

19. Haldusjuurdlus seisnes selles, et 24-le Satcenis töötavale isikule saadeti 12. juunil 2013 valikvastustega küsimustik, mille eesmärk oli teha kindlaks, kas neile oli vastustaja poolt (kelle nimi oli küsimustikus ära nimetatud) langenud osaks teatud tüüpi kohtlemine ja kas nad olid märganud sellise kohtlemise võimalikke tagajärgi nende endi või muude töötajate peal. Küsimustikus paluti töötajatel esitada ka muid tähelepanekuid või tõenduselemente, mis võivad nende vastuseid kinnitada. Küsitletud 24 töötajast kuus ei vastanud.

20. Vahepeal oli vastustaja, vastuseks 2012. aastat käsitlevale iga-aastasele hindamisaruandele, kus tema üldist töösooritust oli jälle hinnatud mitterahuldavaks, 20. märtsi 2013. aasta kirjas esiteks niisuguse hinnangu vaidlustanud ja teiseks palunud Satceni direktoril võtta vajalikud meetmed, et lõpetada vastustaja ahistamine.

21. Satceni asedirektor viis 2. juuliks 2013 omapoolse juurdluse lõpule. Juurdluse raporti kohaselt oli vastustaja käitunud „kavatsetult, korduvalt, pidevalt või süstemaatiliselt eesmärgiga diskrediteerida asjasse puutuvaid isikuid või nende panust vähendada“, ja „kuna [vastustajale] omistatud niisugune käitumine oli leidnud kinnitust, ja arvestades selle laadi, sagedust ja mõnele töötajale põhjustatud tagajärgi, [oli tegemist] psühholoogilise ahistamisega“. Satceni direktor teatas 3. juuli 2013. aasta e-kirjas vastustajale haldusjuurdluse tulemustest ja määras vastustajale 5. juuliks 2013 kohtumise.

22. Satceni direktor märkis 5. juuli 2013. aasta otsuses, et juurdluse tulemusena jõudis Satceni asedirektor järeldusele, et vastustajale ette heidetud käitumine oli leidnud kinnitust ja selle laadi, sagedust ja mõnele töötajale põhjustatud tagajärgi arvesse võttes kujutas see endast psühholoogilist ahistamist. Niisuguste põhjendustega ja olles vastustaja samal päeval ära kuulunud, otsustas direktor esiteks alustada distsiplinaarnõukogus vastustaja suhtes menetlust (edaspidi „distsiplinaarmenetluse alustamise otsus“) ja teiseks peatada vastustaja töösuhe nii, et palga maksmist jätkatakse (edaspidi „töösuhte peatamise otsus“).

23. Vastustaja esitas 28. augustil 2013 Satceni direktorile kaebuse muu hulgas distsiplinaarmenetluse alustamise otsuse ja töösuhte peatamise otsuse peale ning otsuse peale, millega Satceni direktor väidetavalt lükkas kaudselt tagasi vastustaja abitaotluse väidetava psühholoogilise ahistamise küsimuses.

24. Satceni direktor jättis 4. oktoobri 2013. aasta kirjaga vastustaja 28. augusti 2013. aasta kaebuse rahuldamata.

25. Satceni direktor esitas 25. oktoobril 2013 distsiplinaarnõukogule raporti, mille ta edastas ka vastustajale kooskõlas Satceni personalieeskirjade IX lisa artikliga 10.

26. Vastustaja edastas 1. novembril 2013 distsiplinaarnõukogu esimehele kirja, milles taotles, et talle antaks vähemalt 45 päeva aega oma kaitse ettevalmistamiseks. Samuti palus vastustaja koopiaid kõigist haldusjuurdluse käigus kasutatud dokumentidest ning seda, et distsiplinaarnõukogu ette kutsutaks 12 töötajat, kes allkirjastasid vastustajat puudutava 14. novembri 2012. aasta kaebuse, 18 töötajat, kes täitsid haldusjuurdluse käigus valikvastustega küsimustiku, ja et talle teatataks kuue töötaja nimed, kes keeldusid sellele küsimustikule vastamast.

27. Satceni administratsiooni üldjuht keeldus 21. novembri 2013 kirjas võimaldamast vastustajal tutvuda tema e-kirjade ja muude tema arvutis olevate dokumentidega ning lubamast kasutada tema töömobiiltelefoni.

28. Distsiplinaarnõukogu eesistuja teavitas vastustajat 28. novembri 2013. aasta kirjas sellest, et vastustaja ärakuulamine distsiplinaarnõukogu ees toimub kas 13. või 14. jaanuaril 2014. Samas kirjas palus eesistuja, et vastustaja esitaks distsiplinaarnõukogule oma kirjalikud seisukohad vähemalt üks nädal enne distsiplinaarnõukogus ärakuulamist. Vastustaja esitas oma kirjalikud seisukohad 21. detsembril 2013.

29. Vastustaja esitas 2. detsembril 2013 kaebuse apellatsiooninõukogule esiteks Satceni direktori 4. oktoobri 2013. aasta otsuse peale, millega jäeti rahuldamata vastustaja kaebus töösuhte peatamise otsuse, distsiplinaarmenetluse alustamise otsuse ja abitaotluse rahuldamata jätmise peale, ning teiseks kaebas vastustaja edasi 21. novembri 2013. aasta otsuse, millele viidatakse eespool punktis 27.

30. Vastustaja palus 9. detsembri 2013. aasta kirjas, et distsiplinaarnõukogu eesistuja lükkaks vastustaja ärakuulamise edasi. Vastustaja nimetas samuti ära 13 tunnistajat, kelle ta palus kohale kutsuda. Distsiplinaarnõukogu eesistuja jättis 16. detsembri 2013. aasta kirjas vastustaja ärakuulamise päevana jõusse 13. või 14. jaanuari 2014 ja teavitas vastustajat oma otsusest kuulata ära kaks tunnistajat neist, kelle kutsumist vastustajat oli taotlenud.

31. Vastustaja saatis 17. detsembril 2013 Satceni direktorile kaebuse distsiplinaarnõukogu 16. detsembri 2013. aasta otsuse peale.

32. Pärast 13. jaanuaril 2014 toimunud ärakuulamist esitas distsiplinaarnõukogu 4. veebruaril 2014 põhjendatud arvamuse, milles tõdeti esiteks üksmeelselt, et vastustaja on jätnud täitmata oma tööalased kohustused, ja teiseks soovitati, et vastustaja palgaastet vähendataks vähemalt kahe astme võrra, mistõttu ta ei töötaks enam ametikohal, millega kaasneksid juhtimisülesanded.

33. Satceni direktor kuulas vastustaja 25. veebruaril 2014 ära ja tagandas ta seejärel ametist distsiplinaarkaaluatlustel 28. veebruaril 2014. aasta otsusega (edaspidi „ametist tagandamise otsus“), mis pidi jõustuma kuu aega pärast selle tegemise kuupäeva; otsuses oli märgitud järgmist:

„Arvestades Teie rikkumiste raskust, nii nagu see nähtub direktori raportist distsiplinaarnõukogule, ja nagu seda kinnitab distsiplinaarnõukogu põhjendatud arvamus, samuti arvestades võimatust paigutada Teid madalamale palgaastmele ja sellele vastavale vastutuse tasemele, mille pakkus välja distsiplinaarnõukogu, lisaks arvestades Teie keeldumist tunnistada, et Teie käitumine oli sobimatu, otsustan [Satceni personalieeskirjade] IX lisa punkti 7 alusel määrata Teile järgmise karistuse:

– ametist tagandamine, mis toob kaasa Teie Euroopa Liidu Satceniga sõlmitud töölepingu ülesütlemise.

[Teie] tööleping lõppeb vastavalt [Satceni personalieeskirjade] artikli 7 lõike 3 punkti a alapunktile vii ühe kuu möödumisel käesoleva otsuse kättetoimetamisest.“

34. Vastustaja esitas enda ametist tagandamise otsuse peale 17. aprillil 2014 kaebuse, mille Satceni direktor jättis 4. juuni 2014. aasta otsusega rahuldamata. Vastustaja vaidlustas ametist tagandamise otsuse 12. juunil 2014 apellatsiooninõukogus.

35. Apellatsiooninõukogu jättis 26. jaanuari 2015. aasta otsusega (edaspidi „apellatsiooninõukogu otsus“), mis tehti vastustajale teatavaks 23. märtsil 2015, rahuldamata vastustaja nõuded tühistada distsiplinaarmenetluse alustamise otsus ja töösuhte peatamise otsus. Lisaks, olles lükanud tagasi kõik vastustaja väited ametist tagandamise otsuse vastu, tühistas apellatsiooninõukogu selle otsuse ainult osas, milles jõustumise kuupäevaks oli määratud 31. märts 2014, mitte 4. aprill 2014.

III. Vaidlustatud kohtuotsus ja menetlus Euroopa Kohtus

36. Vastustaja esitas 28. mail 2015 Üldkohtusse tühistamis- ja kahju hüvitamise hagi. ELTL artikli 263 alusel palus vastustaja: 1) tühistada distsiplinaarmenetluse alustamise otsus, töösuhte peatamise otsus, ametist tagandamise, otsus, millega Satceni direktor lükkas kaudselt tagasi tema abitaotluse väidetava psühholoogilise ahistamise küsimuses, ning apellatsiooninõukogu otsus (edaspidi koos „vaidlusalused otsused“); 2) vajaduse korral tühistada Satceni direktori 4. oktoobri 2013. aasta otsus, millega jäeti rahuldamata tema kaebus abitaotluse tagasilükkamise otsuse, distsiplinaarmenetluse alustamise otsuse

ja töösuhte peatamise otsuse peale, ning Satceni direktori 4. juuni 2014. aasta otsus, millega jäeti rahuldamata tema kaebus ametist tagandamise otsuse peale. ERTL artikli 268 alusel nõudis vastustaja talle väidetavalt tekitatud kahju hüvitamist. Samuti palus ta mõista Satcenilt välja kohtukulud koos intressidega.

37. Üldkohus leidis vaidlustatud kohtuotsuses esiteks, et ta on pädev vaidlust lahendama. See pädevus tulenes vaidlusaluste otsuste seaduslikkuse kontrollimise osas ERTL artiklist 263 ning Euroopa Liidu lepinguvälise vastutuse osas ERTL artiklist 268 koostoimes ERTL artikli 340 teise lõiguga, võttes arvesse ELL artikli 19 lõiget 1 ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklit 47.⁷ Järgmisena lükkas Üldkohus tagasi Satceni väited vastuvõetamatuse kohta, mis põhinesid vastustaja ja Satceni lepingulist laadi töösuhtel.⁸ Seejärel nõustus Üldkohus Satceni väidetega vastuvõetamatuse kohta, mis puudutasid nõuet tühistada abitaotluse rahuldamata jätmise otsus (kuna vastustaja ei olnud järginud eelnevat haldusmenetlust) ja distsiplinaarmenetluse alustamise otsus (kuna see oli pelk eelhaldusakt).⁹ Viimasena otsustas Üldkohus, et väited, mis käsitlevad distsiplinaarnõukogus toimunud menetluse õigusvastasust, on vastuvõetavad.¹⁰

38. Vaidluse sisu osas nõustus Üldkohus esiteks õigusvastasuse väitega, mille vastustaja esitas Satceni personalieeskirjade artikli 28 lõike 6 vastu, tunnistades selle sätte käesolevas asjas kohaldamatuks. Selle põhjal otsustas Üldkohus, et „apellatsiooninõukogu otsusel, mis on võetud vastu sellest sättest tuleneva volituse alusel, puudub õiguslik alus, mistõttu see otsus tuleb tühistada, ilma et oleks tarvis teha otsust vastustaja muude väidete kohta, mis käsitlevad appellatsiooninõukogu otsust.“¹¹ Seejärel tühistas Üldkohus ametist tagandamise¹² ja töösuhte peatamise otsused,¹³ leides, et Satcen oli vastustaja suhtes läbi viidud haldusjuurdlikes 1) rikkunud kohustust viia juurdlus läbi hoolikalt ja erapooletult, ning 2) rikkunud vastustaja õigust olla ära kuulatud ja õigust tutvuda toimikuga.

39. Seejärel käsitles Üldkohus vastustaja esitatud kahju hüvitamise nõudeid. Esiteks otsustas Üldkohus, et tal ei ole võimalik mõista välja hüvitist vastustaja väidetava varalise kahju eest, kuna seda teha oleks liiga vara, „teadmata, millised meetmed võtab Satcen [Üldkohtu] kohtuotsuse rakendamiseks“. Teiseks otsustas Üldkohus määrata vastustajale *ex æquo et bono* hüvitise 10 000 eurot mittevaralise kahju eest, mis vastustajal oli tekkinud ebaselguse tõttu talle ette heidetavate faktiliste asjaolude osas ning au ja tööalase maine riive tõttu.¹⁴

40. Vaidlustatud kohtuotsuses – eeltoodust lähtudes: 1) tühistati appellatsiooninõukogu otsus; 2) tühistati töösuhte peatamise otsus; 3) tühistati ametist tagandamise otsus; 4) mõisteti Satcenilt välja 10 000 eurot hüvitiseks vastustaja mittevaralise kahju eest; 5) jäeti ülejäänud osas hagi rahuldamata; 6) jäeti Satceni kohtukulud tema enda kanda ning mõisteti temalt välja vastustaja kohtukulud; ning 7) jäeti nõukogu kohtukulud tema enda kanda.

41. Satcen palub Euroopa Kohtusse 10. jaanuaril 2019 esitatud appellatsioonkaebuses Euroopa Kohtul tühistada vaidlustatud kohtuotsus, jätta vastustaja hagi rahuldamata ning mõista temalt välja kohtukulud. Nõukogu astus menetlusse Satceni nõuete toetuseks.

42. Vastustaja palub Euroopa Kohtul jätta appellatsioonkaebuse rahuldamata ja mõista kohtukulud välja Satcenilt.

7 Vaidlustatud kohtuotsuse punktid 80–114.

8 Vaidlustatud kohtuotsuse punktid 118–132.

9 Vastavalt vaidlustatud kohtuotsuse punktid 133–138 ja 139–143.

10 Vaidlustatud kohtuotsuse punktid 144–150.

11 Eelkõige vaidlustatud kohtuotsuse punktid 160 ja 161.

12 Vaidlustatud kohtuotsuse punktid 168–231.

13 Eelkõige vaidlustatud kohtuotsuse punktid 232–241.

14 Vaidlustatud kohtuotsuse punktid 242–261.

43. Pooled esitasid oma seisukohad kohtuistungil, mis peeti Euroopa Kohtus 4. detsembril 2019.

IV. Hinnang

44. Satcen esitab apellatsioonkaebuses neli väidet. Esimeses ja teises väites vaidlustatakse Üldkohtu järeldused, mis puudutavad tema pädevust asja lahendada ning vastustaja nõuete vastuvõetavust. Kolmas ja neljas väide puudutavad Üldkohtu sisulisi järeldusi.

45. Alustan oma analüüsi Satceni apellatsioonkaebuse esimese ja teise väite käsitlemisega. Neid väiteid on minu meelest kõige parem käsitleda koos, kuna nad on teineteisega läbi põimunud. Nende mõlemaga püütakse näidata – kasutades suuresti kattuvaid argumente –, et liidu aluslepingutes puuduvad alused Üldkohtu järeldustele, et ta on pädev lahendama vastustaja nõudeid.

A. Esimene ja teine apellatsioonkaebuse väide

1. Poolte argumentid

46. Esiteks kritiseerib Satcen vaidlustatud kohtuotsuse punktides 80–114 sisalduvat Üldkohtu järeldust, et too on pädev tegema otsuse kõigi vastustaja esitatud nõuete kohta. Satcen väidab ühelt poolt, et võttes arvesse pädevuse andmise põhimõtet, peab Euroopa Liidu Kohtule olema pädevus antud sellekohase sõnaselge sättega. Käesolevas asjas aga sellist sätet ei ole. Teiselt poolt, nagu Euroopa Kohus otsustas kohtuotsuses *Elitaliana*,¹⁵ on Euroopa Liidu Kohus pädev, kui vaidlusalune otsus mõjutab liidu eelarvet. Satceni eelarve moodustatakse aga ainult liikmesriikide sissemaksetest. Samuti ei või Üldkohus Satceni väitel lugeda end pädevaks pelgalt võrdse kohtlemise põhimõtte alusel, samastades koosseisulised töötajad muude töötajate liikidega.

47. Teiseks väidab Satcen, et Üldkohus rikkus õigusnormi, järeldades vaidlustatud kohtuotsuse punktides 118–123, et vastustaja tühistamishagi kuulub ELTL artikli 263 kohaldamisalasse ning et tema lepinguvälise vastutuse nõue kuulub ELTL artikli 268 kohaldamisalasse. Satcen väidab eelkõige, et vastustajat ei või Satceni personali liikmena pidada „kolmandaks isikuks“ ELTL artikli 263 esimese lõigu tähenduses. Lisaks ei või kohtuotsust *H vs. nõukogu jt*¹⁶ Satceni arvates kohaldada analoogia alusel, kuna käesolevas asjas on tegemist lepingulise isikuga ning mitte liikmesriigi või liidu institutsiooni lähetatud isikuga.

48. Kolmandaks väidab Satcen, et Üldkohus rikkus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 124–132 õigusnormi, lükates tagasi tema väite vastuvõetamatuse kohta, mis põhines vaidluse lepingulisel laadil. Kuna vastustaja ja Satceni vaheline suhe on lepingulist laadi ning niivõrd, kui ELTL artikkel 270 ei ole käesolevas asjas kohaldatav, võib Euroopa Liidu Kohtu pädevus Satceni hinnangul tuleneda vastavalt ELTL artiklile 272 ainult lepingus sisalduvast vahekohtuklauslist. Sellist vahekohtuklauslit aga vastustaja ja Satceni lepingus ei olnud.

49. Nõukogu toetab Satceni argumente.

50. Vastustaja aga peab neid argumente põhjendamatuks. Tema hinnangul on Üldkohus õigesti lugenud ennast pädevaks lahendama kõik tema esitatud nõuded ning hinnanud õigesti nende nõuete vastuvõetavust.

15 12. novembri 2015. aasta kohtuotsus *Elitaliana vs. Eulex Kosovo* (C-439/13 P, EU:C:2015:753) (edaspidi „kohtuotsus *Elitaliana*“).

16 19. juuli 2016. aasta kohtuotsus (C-455/14 P, EU:C:2016:569) (edaspidi kohtuotsus „*H vs. nõukogu jt*“).

2. Kohtu pädevus (nr 1): ÜVJP erandi ulatus

51. Satceni argumentide analüüsimiseks tuleb minu meelest alustada paari üldisema märkusega, mis puudutavad Euroopa Liidu Kohtu pädevuse ulatust ÜVJP valdkonnas, võttes arvesse ELL artikli 24 lõiget 1 ja ELTL artiklit 275.

a) Senine areng

52. ELL artikli 24 lõige 1 ja ELTL artikkel 275 välistavad ÜVJPga seotud sätted ning nende alusel vastu võetud õigusaktid Euroopa Liidu Kohtu pädevusest kahe erandiga. Neid mõlemaid sätteid on käsitletud mitmes Euroopa Kohtu otsuses. Käesoleva menetluse kontekstis on olulised eelkõige järgmised kohtuotsused.

53. Kohtuotsustes Mauritius¹⁷ ja Tanzania¹⁸ otsustas Euroopa Kohus muu hulgas, et tal on pädevus kontrollida, kas ÜVJPga seotud rahvusvaheline leping oli läbi räägitud ja sõlmitud kooskõlas ELTL artiklis 218 ette nähtud menetlusega. Niivõrd kui see menetlus on sätestatud ÜVJP välises aktis, on Euroopa Kohus pädev tegema otsuse väidetavate menetlusvigade suhtes, mis toovad kaasa selle akti rikkumise.

54. Kohtuotsuses Elitaliana kinnitas Euroopa Kohus oma pädevust seoses tühistamishagiga, millega vaidlustati ÜVJP tsiviilmissiooni poolt liidu eelarvest rahastatavas riigihankemenetluses tehtud edukaks tunnistamise otsus ning mis põhines liidu hangete suhtes kohaldatavate õigusnormide väidetaval rikkumisel. Asjaomase hanke suhtes kohaldati finantsmäärust,¹⁹ mis on ÜVJP väline õigusakt.

55. Kohtuotsuses Rosneft²⁰ otsustas Euroopa Kohus, et ELL artikleid 19, 24 ja 40, ELTL artiklit 275 ja harta artiklit 47 tuleb tõlgendada selliselt, et Euroopa Liidu Kohus on pädev tegema ELTL artikli 267 alusel eelotsuseid ÜVJPga seotud sätete alusel vastu võetud akti, mis käsitleb piiravaid meetmeid, kehtivuse kohta, tingimusel et eelotsusetaotlus puudutab selle otsuse ja ELL artikli 40 kooskõla kontrollimist või füüsiliste või juriidiliste isikute suhtes võetud piiravate meetmete seaduslikkuse kontrollimist.

56. Ning lõpuks kohtuotsuses H vs. nõukogu jt otsustas Euroopa Kohus, et ta on pädev vaatama läbi tühistamishagi ÜVJP missiooni juhi otsuse peale, mis käsitleb liikmesriigi poolt lähetatud ametnike üleviimist missiooni ühest büroost teise. Seejuures on oluline, et Euroopa Kohus tegi selgeks, et see pädevus kehtib ka selliste aktide suhtes, mille sisu on osaliselt ÜVJPga seotud ja osaliselt mitte (edaspidi „kahetise sisuga otsused“).²¹

57. Neist kohtuotsustest tulenevad peamised põhimõtted on järgmised.

58. Esiteks, niivõrd kui ELL artikli 24 lõikes 1 ja ELTL artiklis 275 on ette nähtud erand (edaspidi „ÜVJP erand“) üldisest pädevusreeglist, millega ELL artiklis 19 on antud Euroopa Liidu Kohtule pädevus tagada, et aluslepingute tõlgendamisel ja kohaldamisel järgitakse seadust, tuleb neid sätteid tõlgendada kitsalt.

59. Teiseks, ehkki liidu akt võib olla seotud ÜVJPga või isegi vastu võetud „ÜVJP kontekstis“, siis niikaua, kui see akt põhineb ÜVJP välisel (materiaal- või menetlusõiguslikul) alusel, on liidu kohtud pädevad kontrollima asjakohaste ÜVJP väliste sätete järgimist.

17 24. juuni 2014. aasta kohtuotsus parlament vs. nõukogu (C-658/11, EU:C:2014:2025).

18 14. juuni 2016. aasta kohtuotsus parlament vs. nõukogu (C-263/14, EU:C:2016:435).

19 Nõukogu 25. juuni 2002. aasta määrus (EÜ, Euratom) nr 1605/2002, mis käsitleb Euroopa ühenduste üldelarve suhtes kohaldatavat finantsmäärust (EÜT 2002, L 248, lk 1; ELT eriväljaanne 01/04, lk 74).

20 28. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Rosneft (C-72/15, EU:C:2017:236) (edaspidi „kohtuotsus Rosneft“).

21 Vt H vs. nõukogu jt, punktid 54 ja 55.

60. Kolmandaks, sellised liidu institutsioonide või organite aktid nagu personalihaldusaktid ei ole välistatud Euroopa Liidu Kohtu pädevusest pelgalt seetõttu, et need on vastu võetud ÜVJP sätete alusel.

61. Seega nähtub neist põhimõtetest kogumis, et ÜVJP erandi kohaldamiseks peab liidu akt vastama kahele nõudele. Esiteks peab ta *formaalselt* põhinema ÜVJP sätetel. Teiseks peab see akt olema oma *sisult* või *materiaalõiguslikult* ÜVJP meede.

62. Esimene neist nõuetest tuleneb ELL artikli 24 lõike 1 ja ELTL artikli 275 sõnastusest. Teisele nõudele ei ole küll neis sätetes sõnaselgelt viidatud. Samuti on tõsi, et sellise täiendava nõude järkjärguline lisamine kohtupraktika kaudu tähendab, et ÜVJP erandi kohaldamisala on kitsenenud ning aktid, mis näivad olevat selle erandiga hõlmatud vähemalt aluslepingute formaalsemal tõlgendamisel, on allutatud kohtulikult kontrollile.

63. Pean sellist arengut siiski täiesti korrektseks. Selgitan enne selle teise nõude tõlgendamise kriteeriumide kirjeldamist, miks ELL artikli 24 lõike 1 ja ELTL artikli 275 süsteemne, ajalooline ja teleoloogiline tõlgendus toetab Euroopa Kohtu poolt võetud suunda.

b) ELL artikli 24 lõike 1 ja ELTL artikli 275 õige tõlgendamise elemendid

64. Euroopa Liidu põhiseaduslikul väljal ei ole sugugi anomaalne, et ELL artikli 24 lõiget 1 ja ELTL artiklit 275 tõlgendatakse kitsendavalt.

65. Esiteks ei tohi mööda vaadata sellest, et ehkki ÜVJP valdkonnas kohaldatakse „erimenetlusi ja -eeskirju“,²² on see ühtlasi liidu õiguse lahutamatu osa. Pädevuse puudumine ÜVJP valdkonnas ei tähenda igasuguste sisuliste kriteeriumide puudumist. Kõigepealt juhindub liidu välistegevus, olgu siis ÜVJP või muude tegevussuundade raames, ikka samade põhimõtete ja eesmärkide kogumist.²³ Liit „tagab kooskõla oma välistegevuse eri valdkondade vahel ning nende ja muude poliitikavaldkondade vahel“.²⁴

66. Veelgi olulisem on see, et ÜVJP raames vastu võetud aktid peavad järgima liidu õiguse üldpõhimõtteid, sealhulgas hartas sätestatud põhiõigusi. Nii on harta artikli 51 lõikes 1 liidu tegevusega seoses ette nähtud selle instrumendi kohaldamisala *institutsionaalne määratlus*: harta on liidu institutsiooni, organi või asutuse tegevuse suhtes alati kohaldatav. ELL artikli 24 lõige 1 ja ELTL artikkel 275 ei sea seda põhimõtet kahtluse alla: neis nähakse ette erand Euroopa Liidu Kohtu pädevusest, kuid nad ei välista harta kohaldatavust ega ka muude esmase õiguse sätete kohaldamist. Seega, vaatamata märkimisväärsetele piirangutele ÜVJP meetmete põhjendatavuse osas – millest tulenevalt kohtujurist Wahl kasutas ÜVJP kohta väljendit *lex imperfecta*²⁵ – kehtivad isegi selliste aktide suhtes reeglid. *Lex imperfecta* ei tähenda, et valitseks *absentia legis*.

67. Teiseks on Euroopa Kohus alates teedrajavast kohtuotsusest Les Verts I²⁶ järjekindlalt otsustanud, et (praegune) Euroopa Liit on õigusel rajanev ühendus ning et aluslepingutega on kehtestatud täielik õiguskaitsevahendite ja menetluste süsteem, millega on Euroopa Liidu Kohtule antud õigus kontrollida liidu institutsioonide aktide õiguspärasust. Tänapäeval ei ole õigusriigi põhimõte mitte ainult üks ELL artiklis 2 sätestatud liidu alusväärtustest, vaid sellele viidatakse ELL artiklites 21 ja 23 kui ühele liidu välistegevuse juhtpõhimõttele, sealhulgas konkreetselt ÜVJP valdkonnas.

22 ELL artikli 24 lõige 1.

23 Vt ELL artikli 21 lõiked 1 ja 2. Vt üldisemalt ELTL artikkel 7.

24 ELL artikli 21 lõige 3 (kohtujuristi kursiiv).

25 Vt kohtujuristi ettepanek kohtuasjas H vs. nõukogu jt (C-455/14 P, EU:C:2016:212, punkt 45).

26 23. aprilli 1986. aasta kohtuotsus Les Verts vs. parlament (190/84, EU:C:1986:166, punkt 23) (edaspidi „kohtuotsus Les Verts I“). Vt äsjane 5. novembri 2019. aasta kohtuotsus EKP jt vs. Trasta Komerbanka jt (C-663/17 P, C-665/17 P ja C-669/17 P, EU:C:2019:923, punkt 54 ja seal viidatud kohtupraktika).

68. Nagu Euroopa Kohus on regulaarselt rõhutanud, on tõhusa kohtuliku kontrolli olemasolu, mille eesmärk on tagada liidu õigusnormide järgimine, õigusriigi olemuslik tunnus.²⁷ Eelkõige on aluslepingu süsteemi eesmärk võimaldada vaidlustada otse *kõik* institutsioonide võetud *sätted*, mille eesmärk on tekitada õiguslikke tagajärgi.²⁸

69. Sellest lähtudes on kahtlemata tõsi, nagu Satcen väidab, et – võttes arvesse ELL artikli 13 lõiget 2 ning harta artikli 51 lõiget 2 – harta artikkel 47 ei või anda Euroopa Liidu Kohtule pädevust seal, kus aluslepingud on selle välistanud.²⁹ Ent nagu Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 85 õigesti rõhutas, eeldab tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtte seda, et Euroopa Kohtu pädevuse välistamist selliste aktide suhtes, mis võivad mõjutada üksikisikuid, tuleb tõlgendada kitsalt.³⁰ Lihtsamalt öeldes ei luba harta artikkel 47 Euroopa Kohtul aluslepinguid ümber kirjutada, kuid see nõuab, et Euroopa Kohus tõlgendaks kehtivaid sätteid nii, et teostuks nende täielik võime pakkuda kohtulikku kaitset igapähele, keda liidu institutsioonide või organite aktid mõjutavad.

70. Kolmandaks kinnitab Euroopa Kohtu hiljutine kohtupraktika väga selgelt, et olenemata liidu institutsioonide tegevusele kohaldatavast õigusraamistikust alluvad nad põhimõtteliselt kohtulikule kontrollile. Vastavalt ELL artiklile 19 on üldiselt Euroopa Liidu Kohtu ülesanne seda ülesannet täita ja tagada, et aluslepingute tõlgendamisel ja kohaldamisel järgitakse õigusnorme.

71. Nii näiteks leidis Euroopa Kohus kohtuotsuses Florescu,³¹ et 2009. aastal Euroopa Komisjoni (tollase Euroopa Ühenduse nimel) ja Rumeenia vahel sõlmitud vastastikuse mõistmise memorandumit tuleb pidada institutsioonide õigusaktiks ERTL artikli 267 tähenduses, vaatamata selle *sui generis* laadile. Kohtuotsuses James Elliot Construction³² jõudis Euroopa Kohus järeldusele, et ta on pädev tegema eelotsuse ühtlustatud tehniliste standardite tõlgendamise kohta vaatamata asjaolule, et need standardid ei ole siduvad õigusaktid, vaid vabatahtlikult kasutatavad dokumendid ning et formaalses mõttes on need vastu võtnud eraõiguslikud asutused. Euroopa Kohus märkis, et ühtlustatud tehnilistest standarditest tulenevad õiguslikud tagajärjed ning et komisjon osales nende vastuvõtmis- ja rakendamisprotsessis. Lisaks leidis Euroopa Kohus kohtuotsuses Ledra,³³ et väljaspool liidu raamistikku tegutsevate liidu institutsioonide õigusvastane tegevus võib olla aluseks hüvitise nõudele ERTL artiklites 268 ja 340 ette nähtud lepinguvälise vastutuse alusel.

72. Neljandaks ei toeta ELL artikli 24 lõike 1 ja ERTL artikli 275 tekkelugu nende sätete laiemat tõlgendust, kui on rangelt vajalik, et säilitada ÜVJP erijooned. ÜVJP erand on peamiselt mõeldud tagama erilist „*institutsioonidevahelist tasakaalu*“, mida aluslepingute koostajad seoses selle poliitikaga taotlesid.³⁴ ÜVJP iseäranis poliitilisest laadist tulenevalt otsustati, et selle määratlemine ja rakendamine on peamiselt Euroopa Ülemkogu ja nõukogu ülesanne ning et kõrge esindaja ja liikmesriikide ülesanne on see ellu viia.³⁵ Lisaks leiti samuti, et uued ÜVJP sätted, ehkki küll need on formaalselt integreeritud Euroopa Liidu aluslepingutesse, ei „mõjuta liikmesriikide praegust vastutust nende välispoliitika kujundamise ja teostamise eest“.³⁶

27 Vt 6. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus Schrems (C-362/14, EU:C:2015:650, punkt 95 ja seal viidatud kohtupraktika).

28 Vt mh kohtuotsus Les Verts I, punkt 24, ja kohtuotsus Elitaliana, punkt 67.

29 Vt selle kohta 25. juuli 2002. aasta kohtuotsus Unión de Pequeños Agricultores vs. nõukogu (C-50/00 P, EU:C:2002:462, punkt 44). Vt äsjane kohtuotsus Rosneft, punkt 74.

30 Selle kohta vt ka kohtuotsus Rosneft, punkt 74.

31 13. juuni 2017. aasta kohtuotsus Florescu jt (C-258/14, EU:C:2017:448).

32 27. oktoobri 2016. aasta kohtuotsus James Elliott Construction (C-613/14, EU:C:2016:821).

33 20. septembri 2016. aasta kohtuotsus Ledra Advertising jt vs. komisjon ja EKP (C-8/15 P–C-10/15 P, EU:C:2016:701).

34 Vt nt Euroopa konvendi Euroopa Kohtu töökorralduse töörühma dokument „Supplementary report on the question of judicial control relating to the common foreign and security policy“ (CONV689/1/03REV1), punkt 5. Üldisemalt nende sätete tekkeloo kohta viidetega asjakohastele ettevalmistavatele aktidele vt Deenza, E., *The Intergovernmental Pillars of the European Union*, Oxford University Press, Oxford, 2002, lk 311–322; või Heliskoski, J., „Made in Luxembourg: The fabrication of the law on jurisdiction of the court of justice of the European Union in the field of the Common Foreign and Security Policy“, *Europe and the World: A law review*, vol. 2(1):3, UCL Press, 2018, lk 2–5.

35 ELL artikli 24 lõige 1 ja artikkel 26.

36 Vt deklaratsioon nr 13 („Deklaratsioon ühise välis- ja julgeolekupoliitika kohta“), mis on lisatud Lissaboni lepingule.

73. Neid kaalutlusi silmas pidades on ÜVJP erandi kitsas kohaldamisala kooskõlas rea kesksete Euroopa Liidu põhiseaduslike põhimõtetega. Asun nüüd käsitlema küsimust, mida need põhimõtted peaksid praktikas tähendama.

c) Tegelik ÜVJPsse kuuluv sisu?

74. ELL artikli 24 lõige 1 ja ELTL artikkel 275 väljendavad „sisupõhist erandit“: aluslepingute koostajad olid seisukohal, et ÜVJP teemad on olemuslikult poliitilised ja järelikult ei kuulu need kohtulikult kontrollimisele. Selles kontekstis ei tohi mööda vaadata sellest, et ÜVJP on juba oma laadist tulenevalt tegevuspoliitika: selline, mille abil liit püüab saavutada enda (laialt määratletud) eesmärged rea (laialt määratletud) meetmete kaudu, mis on peamiselt täidesaatvat ja poliitilist laadi.³⁷

75. Nagu nähtub üsna selgelt Euroopa Liidu lepingu V jaotise 2. peatükist (ja eelkõige ELL artiklist 25), on ÜVJP eeskirjad ja aktid peamiselt mõeldud reguleerima ühelt poolt liidu institutsioonide ja organite ning teiselt poolt liikmesriikide tegevust. „Tüüpiline“ ÜVJP meede ei ole mõeldud looma õigusi ja kohustusi üksikisikutele.³⁸

76. Sellest lähtudes otsustasid aluslepingute koostajad, et nende sätete kohaldamist puudutavad vaidlused tuleb lahendada poliitilisel tasandil, kohtuid kaasamata. Sellest vaatenurgast ei tohiks asjaolu, et üksikisikud ei saa vaidlustada ÜVJP meetmete seaduslikkust Euroopa Liidu Kohtus, tekitada liidu õiguskorras märkimisväärset lünka.

77. Seetõttu peaks selle kindlaksmääramine, kas Euroopa Kohus on konkreetsetes küsimustes pädev, järgima täpselt asja kirjeldatud aluslepingute koostajate valikute aluseks olnud loogikat. Kooskõlas selle lähenemisega ei või ÜVJP erandit mõista nii, et see hõlmaks akte, mis on küll ÜVJPga seotud, või isegi formaalselt selle raames vastu võetud, kuid ei ole vahetult ega otseselt seotud selle poliitika määratlemise, rakendamise või elluviimisega. Ehk teisisõnu, kui seos liidu akti ja liidu välispoliitika või julgeolekuga seotud tegevuse või operatsiooni vahel on pelgalt kaudne, siis on raske põhjendada Euroopa Liidu Kohtu pädevuse välistamist. Liidu kohtute mis tahes sekkumine ei saaks neil juhtudel piirata (või väga tõenäoliselt ei piiraks) liidu institutsioonide ja liikmesriikide tegutsemisruumi, mis neil peaks olema ÜVJP valdkonnas tegutsedes.

78. Võin veel lisada, et Euroopa Liidu Kohtu (piiratud) volitused kontrollida teatavate formaalselt ÜVJP raames vastu võetud aktide seaduslikkust ei tähenda mingil juhul, et liidu kohtud oleksid võimelised kontrollima (või sooviksid kontrollida) välispoliitika või julgeoleku alaseid valikuid, mis on ülekaalukalt poliitilised. Olenemata sellest, kas ELL artikli 24 lõikes 1 ja ELTL artiklis 275 on kodifitseeritud teatav „poliitilise küsimuse doktriin“, nähtub Euroopa Kohtu praktikast, et ta arvestab vägagi oma põhiseadusliku rolli aluslepingutest tulenevate piiridega,³⁹ sealhulgas võimude lahususega⁴⁰. Samuti on Euroopa Kohus korduvalt märkinud, et kui liidu institutsioonidel on ulatuslik kaalutusõigus ning eelkõige juhul, kui neilt eeldatakse poliitiliste valikute tegemist ja keeruliste hinnangute andmist, teostatakse selle õiguse teostamisel aluseks võetud hinnangute üle piiratud kohtulikku kontrolli.⁴¹

37 Selle väljendi kohta vaata kohtujurist Wahli ettepanek kohtuasjas H vs. nõukogu jt (C-455/14 P, EU:C:2016:212, punkt 59).

38 Vt nt ELTL artikli 24 lõige 1: „Seadusandlike aktide vastuvõtmine on välistatud“.

39 Vt nt 1. märtsi 2016. aasta kohtuotsus *National Iranian Oil Company vs. nõukogu* (C-440/14 P, EU:C:2016:128, punkt 77 ja seal viidatud kohtupraktika). Euroopa Kohtu enesepiirangute kohta vaata õiguskirjandusest koos edasiste viidetega Koutrakos, P., „Judicial Review in the EU's Common Foreign and Security Policy“, *International & Comparative Law Quarterly*, 67, Cambridge University Press, 2017, lk 13.

40 Ameerika Ühendriikide ülemkohus on märkinud, et „kohtute pädevuse puudumine poliitilistes küsimustes on üks võimude lahususe elemente“ (vt kohtuotsus *Baker vs. Carr*, 369 U.S. 186 (1962)). Vt ka kohtujurist Wathelet' ettepanek kohtuasjas *Rosneft* (C-72/15, EU:C:2016:381, punkt 52).

41 Vt kõige äsjasem 19. detsembri 2019. aasta kohtuotsus *Puppinck jt vs. komisjon* (C-418/18 P, EU:C:2019:1113, punktid 95 ja 96 ning seal viidatud kohtupraktika).

79. Neil põhjusil on üsna ilmne, et asjaolu, et akt põhineb *formaalselt* ÜVJP sätetel või on vastu võetud selles kontekstis, ei ole ainuüksi piisav ÜVJP erandi kohaldamiseks. Akt peab omama ka tegelikku ÜVJPsse kuuluvat *sisu*.

80. See paneb muidugi küsima: mis on tegelik ÜVJPsse kuuluv sisu? Tunnistan, et on võimatu ette näha raudkindlat kriteeriumi, mis võimaldaks tõmmata selge joone ÜVJPsse kuuluva ja ÜVJP välise sisu vahele. Nende piiritlemisel tuleb tingimata lähtuda juhtumipõhisest analüüsist, mis sõltub suuresti konkreetsest kontekstist.

81. Siiski nähtub senisest kohtupraktikast,⁴² et *tavalised haldusaktid* – st liidu administratsiooni aktid, mis ei ole lahutamatult seotud ÜVJP elluviimisega – ei oma (piisavat) ÜVJPsse kuuluvat sisu, et need tuleks kohtuliku kontrolli alt välistada. Nende aktide hulka kuuluvad tüüpiliselt näiteks (ja eelkõige) personalihalduse otsused, eelarvet ja kulusid käsitlevad otsused või tavaliste ja korrapäraste hankemenetluste raames tehtavad otsused.

82. Rõhutan siin kvalifitseerivaid mõisteid „tüüpiliselt“, „tavaliselt“ või „tavapäraselt“: mõõdupuuks on siin otsuse tavaline sisu vastandatuna spetsiifiliselt ÜVJPga seotud sisule. Abstraktselt adub seda mõtet ehk kõige paremini sisu parallelismi käsitleva mõtteeksperimenti abil: kas vaidlustatud akti, mis formaalselt põhineb ÜVJP sätel, saaks vastu võtta ka muus, ÜVJP välises kontekstis? Kui see on nii, siis kas akti sisu ja selle vastuvõtmisele viinud kaalutlused oleksid olnud ÜVJP välisel vastuvõtmisel sarnased või isegi samad? Kui vastus neile mõlemale küsimusele on jaatav, siis tõenäoliselt puudub asjaomasel aktil tegelik ÜVJPsse kuuluv sisu.

83. Tavalistel haldusaktidel puudub tavaliselt igasugune poliitiline või strateegiline mõõde. Olles küll vastu võetud ÜVJP raames, käsitlevad need liidu administratsiooni igapäevast tööd. Lisaks võivad nad vägagi mõjutada konkreetsete üksikisikute või üksuste seisundit. Niisugustel asjaoludel peab harta artiklis 47 ette nähtud õigus tõhusale õiguskaitsevahendile olema täielikult kohaldatav. Need aktid peavad alluma kohtulikule kontrollile olenemata nende formaalsest kuuluvusest.

84. Ning lõpuks, nagu ma eespool viitasin,⁴³ on Euroopa Kohus hiljuti otsustanud, et eeltoodud kaalutlused kehtivad ka kahetise sisuga otsuste suhtes. Ma siiski ei tõlgendaks seda otsustust selliselt, et liidu kohtud peaksid teostama kohtulikku kontrolli iga sellise otsusega seotud väidetava vea või rikkumise suhtes. Kindlasti võib selliste aktide puhul olla raske nende sisu kaks poolt teineteisest lahutada. Kui kahetise sisuga otsust hakatakse selle ÜVJP välise sisu alusel kohtus kontrollima, võidakse sellega kaasnevalt mõneti riivata ka ÜVJPsse kuuluvat sisu.

85. Neil põhjusil soovitangi käsitada Euroopa Liidu Kohtu pädevust neis asjades kui spektrit või astmestikku ning mitte kui „kõik või mitte midagi“ vastandust, mille puhul pelk kahetise sisu olemasolu muudab automaatselt kogu otsuse kohtulikult kontrollitavaks. Spektri ühes otsas paiknevad otsused, mis võivad küll formaalselt põhineda ÜVJP sätel, kuid mille sisul on väga vähe pistmist ÜVJPga. Spektri teises otsas aga paiknevad otsused, mis kuuluvad selgelt täielikult ÜVJP erandi alla. Ning seejärel leidub nende äärmuste vahele halli tsooni kuuluvaid kahetise või mitmese sisuga otsuseid, millele on soovitatav läheneda ettevaatusega ja ennast tagasi hoides.⁴⁴ Kui akti ÜVJP väline sisu on pelgalt kõrvaline selle ÜVJPsse kuuluva sisu suhtes, siis on viimati nimetatud sisu esmane ning see piirab kohtulikku kontrolli või isegi välistab selle.

⁴² Vt käesoleva ettepaneku punktides 54 ja 56 viidatud kohtupraktika.

⁴³ Vt käesoleva ettepaneku punkt 56.

⁴⁴ Vt käesoleva ettepaneku punkt 78. Isegi kui sellises olukorras võetakse seoses mõnede otsuse elementidega vastumeelselt pädevus, oleks kohtuliku kontrolli intensiivsus tõenäoliselt märkimisväärselt madal.

d) Käesolev kohtuasi

86. Eeltoodud kaalutlustest lähtudes olen seisukohal, et Üldkohus ei rikkunud ennast pädevaks lugedes õigusnormi.

87. Vaidlusalused otsused on tavalised personalihalduse aktid, millel puudub, kindlasti vähemalt Euroopa Kohtus esitatud ja vaieldud osas, igasugune konkreetne ÜVJPsse kuuluv sisu. Vaidlusalused otsused on tegelikult eristamatud otsustest, mida oleks võinud sarnases olukorras teha mis tahes liidu poliitika raames asutatud liidu organi või asutuse ükskõik millise töötaja suhtes.

88. Lisaks ei oma minu arvates vastupidi SatCeni väidetele tähtsust asjaolu, et vaidlustatud otsustega väidetavalt rikutud liidu õigusnormid ei puuduta liidu eelarvet. Euroopa Kohtu otsusest Elitaliana ei saa järeldada, et ÜVJP raames vastu võetud liidu õigusakte saab kontrollida üksnes siis, kui need rikuvad ELi eelarvet reguleerivaid norme. Selle kohtuasja element, mis muutis asjaomase akti liidu kohtus vaidlustatavaks, oli asjaolu, et vaatamata sellele, et vaidlusalune otsus pärines ÜVJP raames (ja seega potentsiaalselt ÜVJPga seotud sätete alusel) asutatud üksusest, oli see otsus 1) vastu võetud ÜVJP väliste sätete alusel, ja 2) vastustaja väitel rikuti ÜVJP väliseid sätteid.

89. Nii olid kohtuotsuses Elitaliana eelarvega seotud asjaolud minu meelest konkreetne näide üldisemast reeglist, mida ma püüdsin käesoleva ettepaneku eelmises osas piiritleda: selles kohtuasjas vaidluse all olnud hankeotsused olid näited tavalistest haldusaktidest, mis ei olnud lahutamatu seotud ÜVJP teostamisega ega olnud seega välistatud kohtuliku kontrolli alt.

3. Kohtu pädevus (nr 2): töösuhte lepinguline laad ja vahekohtuklausli puudumine

90. Selgitan järgmisena, miks ma olen seisukohal, et Üldkohus ei rikkunud õigusnormi ka sellega, et luges end pädevaks, vaatamata veel kahele Satceni poolt viidatud elemendile: asjaolule, et asjaomane töösuhe põhines lepingul vastustaja ja Satceni vahel, ning sellele, et kõnealuses töölepingus puudus konkreetne vahekohtuklausel, milles oleks ette nähtud Euroopa Liidu Kohtu pädevus.

a) Sissejuhatavad märkused personaliteemade kohta

91. Euroopa Liidu ja tema töötajate suhteid reguleerivad peamiselt Euroopa Majandusühenduse ja Euroopa Aatomienergiaühenduse ametnike personalieeskirjad ja muude teenistujate teenistustingimused (edaspidi „üldised personalieeskirjad“).⁴⁵ ELTL artikli 270 kohaselt on Euroopa Liidu Kohtul „monopol“ vaidlustes liidu ja tema töötajate vahel „neis piirides ja neil tingimustel, mis on kindlaks määratud [üldistes personalieeskirjades]“.

92. Euroopa Liidu asutustel ja muudel üksustel on aga tihti omaenda personalieeskirjad, mis võivad, aga ei pruugi sarnaneda üldistele personalieeskirjadele.⁴⁶ Nagu on märgitud käesoleva ettepaneku punktis 8, on Satcenil omaenda personalieeskirjad. Käesoleva kohtuasja kontekstis puutub asjasse tõik, et Satceni personalieeskirjad võeti vastu nõukogu 14. septembri 2009. aasta otsusega.⁴⁷

93. Satceni personalieeskirjade artikli 1 lõikes 1 on sätestatud, et neid eeskirju kohaldatakse „[Satcenis] lepingu alusel tööle võetud töötajate“ suhtes, välja arvatud teatavad erandid.

45 Määrus nr 31 (EMÜ), 11 (EAEÜ) (EÜT 1962, P 045, lk 1385), koos muudatustega.

46 Leidub ka Euroopa Liidu asutusi, missioone ja muid üksusi, millel ei ole oma personalieeskirju ja mis võtavad oma töötajaid tööle teistsuguste lepingute alusel. Sõltuvalt nende lepingute suhtes kohaldatavast õigusraamistikust võivad käesolevas ettepanekus vastustaja olukorra kohta esitatud kaalutlused olla nende Euroopa Liidu asutuste, missioonide ja muude üksuste töötajate suhtes asjakohased või mitte. Vt selle kohta kohtuasi C-730/18 P, SC vs. Eulex Kosovo, mille menetlemine on praegu Euroopa Kohtus pooleli.

47 Selle otsusega tunnistati kehtetuks eelmised Satceni personalieeskirjad, mille nõukogu oli vastu võtnud 21. detsembril 2001 (EÜT 2002, L 39, lk 44), koos hilisemate muudatustega.

94. Satceni personalieeskirjade artikli 1 lõikes 2 on omakorda määratletud mõiste „töötaja“, mis hõlmab seal kahte eraldiseisvat töötajate kategooriat:

- „a) töötajad, kellega [Satcen] on sõlminud töölepingud ning kelle eelarvelised ametikohad on loetletud töötajate tabelis, mis lisatakse igal aastal [SatCeni] eelarvele;
- b) kohalikud töötajad, kellega [Satcen] on sõlminud töölepingud kohalike riigisiseste õigusaktide alusel.“

95. Seega on Satceni personalieeskirjadega sisuliselt loodud töötajate töölevõtmiseks kaherealine süsteem.⁴⁸ Satcen võib ühelt poolt võtta oma töötaja tööle koosseisulise „töötajana“, millisel juhul reguleeritakse sellise töötaja ja ameti vahelist lepingulist suhet peamiselt Satceni personalieeskirjade sätetega. Teiselt poolt võib Satcen töötaja tööle võtta „kohaliku töötajana“ riigisisese õiguse alusel reguleeritud lepingutega.

96. Lepingulisest vaatenurgast ei ole need kaks töötajate kategooriat seega analoogsed. Paratamatult mõjutab see erinevus töötaja ja tööandja vahelise töövaidluse kohtualluvust.

97. *Kohaliku töötaja* puhul on nii Satcenil kui ka tööle võetaval isikul suur kaalutusruum rääkida läbi nende tulevase töösuhte eri aspektide üle. Selle suhte põhijooned pannakse paika lepingus endas, mida täiendavad kohastel juhtudel asjaomased riigisisese õigusnormid. Erinevalt koosseisulistest töötajatest on Satceni personalieeskirjade (või mõne muu liidu institutsioonide akti) roll selles kontekstis palju piiratum. Seega võib tööandja ja tema töötajate töösuhte tõepoolest lugeda lepinguliseks.

98. Vastavalt kuulub kohalike töötajate osas Satceni lepingulise vastutuse suhtes kohaldamisele ELTL artikli 340 esimese lõigu kohaselt „õigus, mida kohaldatakse vastava lepingu suhtes“. Selline leping võib seega sisaldada vahekohtuklauslit või erikorda, mis annab pädevuse näiteks kohalikele kohtutele või muudele siseriiklikele kohtutele. Ka muid vahekohtuvorme ei ole välistatud. Lisaks võib ELTL artikli 272 kohaselt pädevuse anda ka Euroopa Liidu Kohtule. Sellistel juhtudel ei saagi Euroopa Liidu Kohut pidada ainupädevaks, kuna see läheks vastuollu ELTL artiklite 272 ja 274 sätetega.⁴⁹

99. Seevastu *koosseisuliste töötajate* töölevõtmisel on Satcenil vähem tegutsemisruumi. On tõsi, et koosseisulise töötaja ja liidu asutuse töösuhe algab lepingu sõlmimisega. Ei ole aga täpne pidada seda suhet üksnes lepinguliseks. Tööleping on sisuliselt alus pääsemaks ametikohale, mille põhitingimusi ei ole lepingupooled vabalt kindlaks määranud. Koosseisulise töötaja ja asutuse töösuhet reguleerivad suuresti Satceni personalieeskirjad, mis on liidu avaliku õiguse akt. Nii hõlmavad töölevõtmise menetlus, asjaomase lepingu tingimuste määramine ja õigusraamistik, milles see leping sõlmitakse, ametile liidu õiguse üldkohaldatava aktiga antud erivolituste kasutamist.⁵⁰

100. Ehk teisisõnu on leping eelkõige vahend, kohaldamaks Satceni personalieeskirjades kohustuslikult ette nähtud korda. Sama kehtib õiguse (või täpsemalt selle puudumise) kohta valida töövaidlusi lahendav kohus. Need asjaolud on Satceni personalieeskirjades sätestatud imperatiivsena. Selles mõttes ei tegutse see asutus nagu mõni teine (eraõiguslik) tööandja.

48 Keskendun järgnevalt täielikult vahetult Satceni poolt tööle võetud töötajatele ning jätan tähelepanuta töötajad, kelle võivad lähetada liikmesriigid ja liidu institutsioonid.

49 ELTL artiklis 274 on sätestatud, et „[k]ui pädevus ei ole aluslepingutega antud Euroopa Liidu Kohtule, ei loeta vaidlusküsimusi, mille üheks pooleks on liit, sel põhjusel väljaspool liikmesriikide kohtute pädevust olevaks“. Vt selle kohta analoogia alusel 9. septembri 2015. aasta kohtuotsus Lito Maieftiko Gynaikologiko kai Cheirourgiko Kentro vs. komisjon (C-506/13 P, EU:C:2015:562, punkt 19).

50 Vt selle kohta 14. oktoobri 2004. aasta kohtuotsus Pflugrad vs. EKP (C-409/02 P, EU:C:2004:625, punkt 33 jj), millele viidatakse vaidlustatud kohtuotsuse punktis 129. Samamoodi vt kohtujurist Léger' ettepanek kohtuasjas Pflugrad vs. EKP (EU:C:2004:416, punktid 32–36).

101. Niisugusel taustal hõlmab iga otsus kõnealuse asutuse lepingulise vastutuse kohta, mille toob kaasa töölepingu rikkumine, tingimata sellises avaliku õiguse aktis sisalduvate õigusnormide tõlgendamist, mille on vastu võtnud liidu institutsioonid vastavalt liidu aluslepingutes sätestatud menetlustele ning mis on avaldatud *Euroopa Liidu Teatajas* (L-seerias). Sellega seoses tuleb meele pida, et ELL artikli 19 lõikes 1 on sätestatud, et Euroopa Liidu Kohus „tagab, et aluslepingute tõlgendamisel ja kohaldamisel austatakse õigust“.⁵¹

102. See toob mind vastustaja konkreetse olukorra ning selle juurde, kuidas seda olukorda vaidlustatud kohtuotsuses hinnati.

b) Käesolev kohtuasi

103. Vaidlust ei ole küsimuses, et Satcen võttis vastustaja tööle koosseisulise töötajana Satceni personalieeskirjade artikli 1 lõike 2 punkti a tähenduses. Nii Satceni poolt vastustajale esitatud tööpakkumisest kui ka poolte vahel sõlmitud lepingust on see täiesti selge. Satceni direktori 7. ja 8. juuli 2009. aasta kirjades vastustajale viidatakse isegi sellele, et vastustaja on talle pakutud ametikohale „ametisse nimetatud“.

104. Ei ole vaidlustatud asjaolu, et *üldised* personalieeskirjad ei ole käesolevas asjas kohaldatavad ning järelikult Euroopa Liidu Kohtul puudub (ainu)pädevus vaidlusaluste otsuste ja kahju hüvitamise nõude läbivaatamiseks ERTL artikli 270 alusel.⁵²

105. Üldkohus leidis aga vaidlustatud kohtuotsuse punktides 99, 120 ja 123 siiski, et Euroopa Liidu Kohus on käesolevas asjas pädev ERTL artiklite 263 ja 268 alusel.

106. Eelkirjeldatud õigusraamistikku arvestades ma nõustun selle analüüsiga. Satceni ja nõukogu argumentid selle järelduse vastu põhinevad minu meelest vaidlustatud kohtuotsuse ekslikul tõlgendusel või on igal juhul õiguslikult põhjendamatud.

107. Esiteks oleks vääri väita, et Üldkohus tuletas käesolevas asjas oma pädevuse pelgalt võrdsuse printsiibist. Üldkohus märkis selgelt, et tema pädevus põhineb ERTL artiklitel 263 ja 268. Sellega seoses selgitas Üldkohus, miks vastustaja väiteid ei ole hõlmatud ELL artikli 24 lõikes 1 ja ERTL artiklis 275 sätestatud erandiga, mida tuleb tõlgendada kitsalt.⁵³ Üks neid põhjusi ongi just see, et erinev tõlgendus oleks vastuolus võrdsuse põhimõttega, kui võrd koosseisulisi töötajaid koheldaks töövaidlusi läbi vaatava kohtu osas sarnastes olukordades erinevalt.⁵⁴

108. Eeltoodud kaalutlustest on samuti selge, et veenvad ei ole Satceni väited selle kohta, et Üldkohus rikkus pädevuse andmise põhimõtet, võttes endale pädevuse aluslepingu sellekohaste sätete puudumisel.

109. Teiseks väidab Satcen, et vaidlusalustest otsustest ei tulene õiguslikke tagajärgi kolmandatele isikutele ERTL artikli 263 esimese lõigu tähenduses ning seega ei saa neid nimetatud sätte alusel vaidlustada. Niivõrd kui vastustaja on Satceni töötaja, ei saa teda pidada oma tööandja suhtes „kolmandaks isikuks“. Seega, kuna ERTL artikli 263 neljas lõik võimaldab üksikisikutel vaidlustada akte „esimeses ja teises lõigus sätestatud tingimustel“, ei saa Euroopa Liidu Kohus neid otsuseid Satceni väitel kontrollida.

⁵¹ Vt ka vaidlustatud kohtuotsuse punkt 107.

⁵² Vt ka vaidlustatud kohtuotsuse punkt 122.

⁵³ Vt eelkõige vaidlustatud kohtuotsuse punktid 80–84.

⁵⁴ Vaidlustatud kohtuotsuse punktid 94–97.

110. Ma pean Satceni argumente põhjendamatuks. ELTL artikli 263 esimene ja teine lõik käsitlevad selliste tühistamishagide vastuvõetavust, mille liikmesriigid, Euroopa Parlament, nõukogu või komisjon esitavad liidu aktide vastu, mis on mõeldud kaasa tooma õiguslikke tagajärgi. Ent selleks, et akt oleks vaidlustatav, peab neid tagajärgi tekitatama „kolmandatele isikutele“. Selle kvalifikatsiooni kohaselt on vaidlustatavate aktide hulgast välistatud niinimetatud *interna corporis*: aktid, mis on seotud institutsiooni sisemise korraldusega ning mis ei tekita sellest sfäärist väljaspool õiguslikke tagajärgi.⁵⁵ Sellel välistusel on kaks peamist põhjust. Esiteks peab liidu institutsioonidel nende põhiseadusliku staatuse tõttu olema pädevus korraldada oma sisemist toimimist nende endi poolt sobivaks peetaval viisil. Teiseks ei ole institutsioonil ega liikmesriigil õiguslikku huvi algatada menetlust selliste sätete vastu, mille tagajärjed on vaid teise institutsiooni sisesed.

111. Käesolevas asjas ei ole ilmselgelt tegemist sellise olukorraga. Vaidlusaluste otsuste eesmärk oli mõjutada vastustaja õiguslikku seisundit, kes on vähemalt käesoleva asja kontekstis asjaomasest asutusest juriidiliselt eraldiseisev isik. Lisaks on need otsused vaieldamatult vastustajale adresseeritud aktid ELTL artikli 263 neljanda lõigu tähenduses. Sellega seoses tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt saab tühistamishagi esitada selliste aktide peale, mis tekitavad siduvaid õiguslikke tagajärgi vastustaja huve puudutaval viisil, tuues kaasa selge muutuse tema õiguslikus seisundis.⁵⁶

112. Lisaks, kui Satceni argumentatsioon selle loogilise lõppjäreldeuseni välja arendada, siis jäetaks üks tema töötajate kategooria, mis on pealegi tema peamine töötajate kategooria, ilma võimalusest pöörduda üldse mingisegi kohtusse. Töötajate kategooria, mis on selgelt määratletud teisese õiguse aktiga ehk Satceni personalieeskirjadega, mille näol on mis tahes mõistliku tõlgenduse kohaselt tegemist liidu normidega,⁵⁷ ei kuuluks ei ELTL artikli 270 ega ELTL artikli 263 kohaldamisalasse. See jääks löksu teatavale kohtulikule „eikellegimaale“.

113. Kolmandaks ja viimasena ei veena mind Satceni argument, et kuna tema suhe vastustajaga on lepingulist laadi, oleks Üldkohus olnud pädev üksnes juhul, kui leping oleks sisaldanud vahekohtuklauslit Euroopa Liidu Kohtu kasuks. Selgitasin käesoleva ettepaneku punktides 99–101, miks ma leian, et sellises olukorras, nagu on vaidluse all käesolevas asjas, tõstatab vaidlus küsimusi, mis lähevad kaugemale sellest, kas tööandja (Satcen) lihtsalt järgis ühe oma töötajaga (vastustaja) sõlmitud lepingut. Selliste koosseisuliste töötajate jaoks nagu vastustaja puudutab töövaidlus peamiselt küsimust, kas liidu asutus tegutses vastavalt nõukogu otsusega kehtestatud üldkohaldatavatele eeskirjadele: Satceni personalieeskirjadele.

114. Seega ei oma käesolevas kohtuasjas tähtsust asjaolu, kas vastustaja olukord on analoogne Euroopa Kohtu otsuse H vs. nõukogu jt aluseks olnud kohtuasja vastustaja omaga või mitte – küsimus, mille üle pooled pikalt vaidlesid. Lisan, et – nagu nõukogu kohtuistungil tunnistas – kui liikmesriikide lähetatud töötajatel on õigus Euroopa Liidu Kohtusse pöörduda samamoodi nagu liidu institutsioonide lähetatud töötajatel (nagu Euroopa Kohus eespool viidatud kohtuotsuses H vs. nõukogu jt tões), peaks see seda enam olema nii selliste koosseisuliste töötajate puhul nagu vastustaja. Kuigi esimesena nimetatutel oleks lihtsam saada kohast kohtulikku kaitset nende liikmesriikide kohtute poolt, kust nad lähetati,⁵⁸ ei ole see tingimata nii teisena nimetatute puhul. Nimelt võtab koosseisulised töötajad tööle liidu institutsioon või organ otse ning neil ei ole (ega saa) olla mingit ametialast seost riigisiseste ametiasutustega.

55 Vt selle kohta 25. veebruari 1988. aasta kohtuotsus *Les Verts vs. parlament* (190/84, EU:C:1988:94, punkt 8) (*Les Verts II*), ning 23. märtsi 1993. aasta kohtuotsus *Weber vs. parlament* (C-314/91, EU:C:1993:109, punkt 9) ja 6. aprilli 2000. aasta kohtuotsus *Hispaania vs. komisjon* (C-443/97, EU:C:2000:190, punkt 28).

56 Vt mh 11. novembri 1981. aasta kohtuotsus *IBM vs. komisjon* (60/81, EU:C:1981:264, punkt 9) ja 9. detsembri 2014. aasta kohtuotsus *Schönberger vs. parlament* (C-261/13 P, EU:C:2014:2423, punkt 13).

57 Seega erinevad nad kohalikest töötajatest, kelle lepingud on tõenäoliselt reguleeritud kohalike õigusaktidega, ning neis lepingutes sisaldub vahekohtuklausel kohalike (liikmesriigi) kohtute kasuks (vt käesoleva ettepaneku punktid 97 ja 98).

58 Oluline on see, et neil kohtutel on õigus või kohustus esitada Euroopa Kohtule ELTL artikli 267 alusel küsimus liidu õigusakti tõlgendamise või kehtivuse kohta.

115. Viimasena täheldan, et vaidlustatud kohtuotsuse punktides 124–132 selgitas Üldkohus nõuetekohaselt põhjusi, miks on vastustaja tema arvates liidu institutsioonide või organite muude teenistujate olukorraga sarnases olukorras. Ma ei näe nendes punktides mingit ilmsset õigusnormi rikkumist ega faktide või tõendite moonutamist.

116. Neil põhjustel tuleb Satceni esimene ja teine väide tagasi lükata.

4. Euroopa Kohtu pädevuse ulatus ja tagajärjed: Satceni personalieeskirjade artikli 28 lõike 6 õigusvastasuse väide

117. Ma nõustun Üldkohtu järeldusega, et Euroopa Liidu Kohus on käesolevas kohtuasjas pädev.

118. Ma ei nõustu siiski tagajärgedega, mille Üldkohus sellele järeldusele omistas. Olen nimelt seisukohal, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta nõustus vastustaja väitega, et Satceni personalieeskirjade artikli 28 lõige 6 on õigusvastane.

119. Märgin kõigepealt, et Satcen ei ole seda küsimust oma apellatsioonkaebuses eraldi väitena tõstatanud. Asjaolu, et Üldkohus rikkus selles osas õigusnormi, on aga Satceni apellatsioonkaebuse esimese ja teise väite raames esitatud argumentide loogiline tagajärg. Juhul kui Satceni nõue nendel põhjustel rahuldatakse, siis osutuvad Üldkohtu järeldused Satceni personalieeskirjade artikli 28 lõike 6 õigusvastasuse kohta paratamatult vääraks.

120. Satceni personalieeskirjade artikli 28 lõike 6 võimalikul tühisusel on samuti laiem praktiline tähtsus, sest nagu Satcen kohtuistungil kinnitas, peatas Satcen pärast vaidlustatud kohtuotsuse kuulutamist apellatsiooninõukogu tegevuse. Seega ei määra Euroopa Kohtu otsus selles konkreetses küsimuses kindlaks mitte ainult selle organi saatuse, vaid kaudselt ka teiste sarnaste organite saatuse, mis on loodud personalivaidluste lahendamiseks teistes liidu asutustes või ametites.

121. Üldkohus leidis vaidlustatud kohtuotsuses, et Satceni personalieeskirjade artikli 28 lõige 6 on vastuolus ELL artikliga 19 ja ELTL artikliga 256 osas, milles see näeb ette, et apellatsiooninõukogu otsuste peale ei saa edasi kaevata. Nii järeldas Üldkohus, et kuna nõukogu andis otsusega 2009/747 apellatsiooninõukogule Üldkohtu pädevuse suhtes alternatiivse ainupädevuse ning jättis apellatsiooninõukogu tegutsema ka pärast Lissaboni lepingu jõustumist, siis on otsus 2009/747 aluslepingutega vastuolus. Satceni personalieeskirjade artikli 28 lõige 6 tunnistati seetõttu käesolevas asjas kohaldamatuks.⁵⁹

122. Minu meelest on selline järeldus põhjendamatu lai ja ebavajalik. Kui võtta arvesse Satceni personalieeskirjade artikli 28 lõike 6 seadusandlikku ja ka laiemat konteksti, siis on minu meelest võimalik selle sätte teistsugune tõlgendus, mis on kooskõlas ELL artikli 19 lõikega 1 ja harta artikliga 47, austades samas konkreetseid institutsioonilisi valikuid, mille on teinud liidu seadusandja, käesoleval juhul nõukogu.

⁵⁹ Vt vaidlustatud kohtuotsuse punktid 152–160.

a) *Satceni personalieeskirjade artikli 28 lõige 6: vaie või kohtulik kaebus?*

123. Satceni personalieeskirjade artikli 28 lõige 1 võimaldab asjakohases osas igal isikul, kelle suhtes neid eeskirju kohaldatakse, „esitada direktorile taotluse teda käsitleva otsuse tegemiseks [Satceni] personalieeskirjadega reguleeritavates küsimustes“. Direktori (sõnaselge või vaikimisi) otsuse peale võib Satceni personalieeskirjade artikli 28 lõigete 2–4 alusel esitada halduskaebuse ja nõuda vahendamist (mis on üksnes vabatahtlik). Satceni personalieeskirjade artikli 28 lõikes 5 on omakorda ette nähtud, et „kui esimesed lahenduse otsimise võimalused on kasutatud (asutusesisene halduskaebus), on töötajal õigus pöörduda [Satceni] apellatsiooninõukogu poole“.⁶⁰

124. Seega näib, et Satceni personalieeskirjade artikkel 28 käsitleb tervikuna tõlgendatuna üksnes *vaidemenetlust*, sealhulgas apellatsiooninõukogus toimuvat. Viimati nimetatud menetlust nimetatakse *vaidluste lahendamise* menetluseks nii Satceni personalieeskirjade artikli 28 lõikes 5 kui ka nende eeskirjade X lisas (apellatsiooninõukogu).⁶¹ Satceni personalieeskirjade artikkel 28 ega ka ükski muu nende eeskirjade sätte ei käsitle nendega reguleeritud küsimustes Satceni poolt tehtud otsuste *kohtulikku* kontrolli.

125. Artikli 28 vaidluselust lõiget 6 tuleb vaadelda selles kontekstis. Selle sätte võtmetähtsusega avalauses on sätestatud, et „[a]pellatsiooninõukogu otsused on mõlemale poolele siduvad. Kõnealuseid otsuseid ei saa edasi kaevata. Apellatsiooninõukogu võib: [...]“.

126. Sisemisse konteksti asetatuna saab väidet, et „[k]õnealuseid otsuseid ei saa edasi kaevata“, ühelt poolt tõlgendada nii, et liidu seadusandja on tahtnud välistada igasuguse *kohtulikku laadi õiguskaitsevahendi*, soovides seega tõepoolest välistada igasuguse võimaluse pöörduda Euroopa Liidu Kohtu poole. Ent sellisel juhul võib väita, et kõrvaldada tuleb ainult Satceni personalieeskirjade artikli 28 lõike 6 teine lause, mitte artikli 28 lõige 6 tervikuna. Teiselt poolt võib sama lauset tõlgendada ka nii, et selle kohaselt ei ole Satceni personalieeskirjade süsteemis võimalik esitada veel ühte *halduslikku laadi edasikaebust* pärast seda, kui apellatsiooninõukogu on selles küsimuses otsuse teinud, kuid et see ei käsitle võimalikku kohtusse pöördumist.

127. Käesolevas etapis on vähe kasu keelelisest võrdlusest, et kaaluda, kas erinevatel (võrdselt autentsetel) keeleversioonidel on täpselt sama tähendus või kas mõned neist viitavad rohkem vaidele ja teised kohtulikule õiguskaitsele. Nagu tavaliselt, võimaldab regulatsiooni erinevate keeleversioonide käsitlemine pigem rõhutada nende semantilist mitmekesisust.⁶²

128. Märgin selle asemel, et mitmes muus aktis, sealhulgas esimeses õiguses, kasutatakse kohtulikule õiguskaitsevahendile viitamisel erinevat sõnastust. Eelkõige on harta artiklis 47 sätestatud, et „[i]gäühel, kelle liidu õigusega tagatud õigusi või vabadusi rikutakse, on [...] õigus tõhusale õiguskaitsevahendile *kohtus*“.⁶³

129. Seetõttu, kui lugeda Satceni personalieeskirjade artiklit 28 tervikuna ning kooskõlas harta artikliga 47 ja ELTL artikli 263 viienda lõiguga (ja mitte neile vastandades), siis ei ole sugugi ilmne, et nende eeskirjade kuues punkt on mõeldud välistama Satceni apellatsiooninõukogu otsuste edasikaebamist *kohtusse*. Ma arvan pigem, et seda sätet tuleb tõlgendada nii, et sellega peetakse silmas üksnes ametkonnasiseseid edasikaebevõimalusi.

60 Kohtujuristi kursiiv.

61 Vt eelkõige X lisa artikkel 1.

62 Vt samasugust tõlgendamist seoses Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta määruse (EÜ) nr 810/2009, millega kehtestatakse ühenduse viisaeeskiri (viisaeeskiri) (ELT 2009, L 243, lk 1), niisama mitmetähendusliku artikli 32 lõikega 3 minu ettepanekust kohtuasjas El Hassani (C-403/16, EU:C:2017:659, punktid 28–33).

63 Kohtujuristi kursiiv.

b) *Laiem kontekst: „salliv“ või „sallimatu“ pädevus?*

130. Euroopa Liidu Kohtul on juba tema olemusest tulenev ja spetsiaalselt talle antud pädevus tõlgendada liidu õigusakte, välja arvatud juhul, kui see pädevus on aluslepingu sätete alusel sõnaselgelt välistatud. See tuleb võtta lähtepunktiks.

131. Samal ajal on liidu seadusandjal kaalutusõigus sellise vaidluste lahendamise süsteemi väljatöötamisel, mida ta peab sobivaks iga konkreetse liidu asutuse, ameti või üksuse jaoks, tingimusel et see süsteem ei riiva Euroopa Liidu Kohtu õigusi ega talle antud pädevust.

132. Need kaks väidet on võimalik proportsionaalsel ja sallival viisil ühildada. Tunnistades küll seda laia kaalutusõigust ja nõustudes rea võimalike asutusepõhiste lahendustega, jääb ikkagi alles kuldreegel: liidu seadusandja on teisese õiguskorra väljatöötamisel kohustatud tagama teatavas menetlusetapis võimaluse pöörduda personaliküsimuses tehtud lõplikku otsust puudutavas asjas sõltumatu kohtu poole. Kui selline otsus puudutab liidu asutuse poolt liidu avaliku võimu teostamist liidu seadusandliku korra raames, on kohus, kelle poole tuleb pöörduda, vältimatult Euroopa Liidu Kohus.

133. Üldisemalt kehtib korraga nii üksikisikute sõltumatu õiguskaitse kui ka liidu õiguse ühetaolise tõlgendamise kahetine nõue mitte ainult liikmesriikidele, kes rakendavad liidu õigust riigisisel tasandil,⁶⁴ vaid ka liidu institutsioonidele, kes peavad läbirääkimisi ja töötavad välja vaidluste lahendamise väliseid mehhanisme, mis võivad hõlmata mõningaid liidu õiguse tõlgendamise elemente⁶⁵. Sama loogika peaks seega olema seda enam kohaldatav mis tahes liidusisese vaidluste lahendamise mehhanismi suhtes, eelkõige juhul, kui personaliküsimusi käsitletakse erinevates liidu organites või asutustes spetsiifiliste personalieeskirjade alusel väljaspool üldiste personalieeskirjade kohaldamisala.

134. Niisuguses kontekstis nõustuksin Üldkohtuga, et arutelu selle üle, kas Satceni apellatsiooninõukogu vastab erapooletu ja sõltumatu kohtu suhtes kehtivatele tingimustele, on käesoleva vaidluse seisukohast vähetähtis,⁶⁶ kuid erineval põhjusel: isegi kui Satceni apellatsiooninõukogu vastaks neile tingimustele ja tagaks seega potentsiaalselt ka tõhusa õiguskaitse, jääks liidu õiguse tõlgendamise ühtsuse puudumise küsimus alles. Jällegi, kui see kaalutus piirab institutsionaalseid valikuid liikmesriikides ja isegi muudes rahvusvahelistes õiguskordades, milles liit on osaline või kavatseb osaleda, peab see seda enam kehtima liidu sisekordade puhul.

135. Sellest ei tulene siiski tingimata, et juurdepääs ELi kohtutele tuleb anda *viivitamatult* ja et liidu ametil või organil ei saa olla oma sisemist vaidluste lahendamise mehhanismi, isegi kui tegemist on kohtulaadse mehhanismiga, mida tuleb kõigepealt kasutada, võimalik, et kohustuslikus korras. Hea õigusemõistmise huvides võib olla see, kui niisuguses olukorras, nagu on kõne all käesolevas apellatsioonkaebuses, pöörduakse kõigepealt organi poole, mis on küll asutatud asutuse sees või tegutseb selle juures, kuid peab vaidlusalust küsimust kohtulaadses menetluses iseseisvalt hindama. Värske ja neutraalne silmapaar ei pruugi olla mitte ainult edukam poolte abistamisel rahumeelse lahenduse leidmisel, vaid see võib aidata ka selgitada vaidluse aspekte, mis võivad lõpuks vajada liidu kohtute otsust. Sisekaebuste süsteemi olemasolu, mis eelneb kohtumenetlusele, kuid mis lõppkokkuvõttes ei takista seda, võib seega anda pooltele kiire, praktilise ja vähem kuluka viisi vaidluste lahendamiseks. Lisaks võib see aidata vältida asjatuid kohtuvaidlusi Euroopa Liidu Kohtus.

64 Vt 13. detsembri 2017. aasta kohtuotsus El Hassani (C-403/16, EU:C:2017:960, punkt 41).

65 Vt selle kohta 8. märtsi 2011. aasta arvamus 1/09 (kokkulepe ühtse patendivaidluste lahendamise süsteemi loomiseks) (EU:C:2011:123, punktid 66, 68 ja 80); 18. detsembri 2014. aasta arvamus 2/13 (liidu ühinemine EIÖKga) (EU:C:2014:2454, punktid 174–176, ja 246); ning 30. aprilli 2019. aasta arvamus 1/17 (ELi ja Kanada majandus- ja kaubandusleping) (EU:C:2019:341, punkt 111).

66 Vaidlustatud kohtuotsuse punkt 110.

136. Nagu juba märgitud, ei ole Satcen käesolevas menetluses siiski väitnud, et Üldkohus oleks teinud Satceni personalieeskirjade artikli 28 lõike 6 tõlgendamisel vea. Kui selline viga oleks ka tehtud, ei saaks see siiski kaasa tuua vaidlustatud kohtuotsuse tühistamist, kuna see ei sea kahtluse alla selles kohtuotsuses vaidlusaluste otsuste – distsiplinaarmenetluse algatamise otsuse, töösuhte peatamise otsuse ja ametist tagandamise otsuse – suhtes tehtud *sisulisi järeldusi*.

137. On tõsi, et Üldkohus märkis, et ta tühistas apellatsiooninõukogu otsuse üksnes seetõttu, et pärast Satceni personalieeskirjade artikli 28 lõike 6 kohaldamatuks tunnistamist muutus ilmseks, et see otsus on võetud vastu ilma nõuetekohase õigusliku aluseta.⁶⁷ Ent apellatsiooninõukogu otsusega (suuresti) vaid ainult kinnitati vaidlustatud otsused.⁶⁸ Apellatsiooninõukogu otsus ei mõjutanud vastustaja õiguslikku olukorda erinevalt sellest, mis tulenes vaidlusalustest otsustest.⁶⁹ Seega oleksid põhjused, millest tulenevalt Üldkohus tühistas viimati nimetatud otsused, samuti olnud kehtivad ja piisavad esimesena nimetatud tühistamiseks.

B. Kolmas apellatsioonkaebuse väide

1. Poolte argumendid

138. Oma kolmandas apellatsioonkaebuse väites heidab Satcen Üldkohtule ette, et viimane moonutas ametist tagandamise otsuse õiguspärasuse hindamisel kahel juhul faktilisi asjaolusid.

139. Esiteks ei võtnud Üldkohus arvesse asjaolu, et isikuid, kes täitsid juurdluse läbiviija koostatud küsimustiku, oli sama juurdluse läbiviija 2013. aasta jaanuarist veebruarini läbi viidud uuringu käigus juba suuliselt küsitlenud. Lisaks peeti haldusjuurdluse ajal kahepoolseid kohtumisi 24 töötajaga. Kuna neid asjaolusid arvesse ei võetud, järeldas Üldkohus ekslikult, et küsimustiku kasutamine oli ilmselgelt sobimatu vahend faktiliste asjaolude kindlakstegemiseks ja vastustaja käitumise hindamiseks erinevalt kahepoolsetest vestlustest, mis oleks olnud sobivam viis.

140. Teiseks väidab Satcen, et Üldkohus moonutas faktilisi asjaolusid, kui ta leidis, et otsus põhines üksnes süüdistustel, mis puudutasid üldisi käitumiskategooriaid, tõendamata ühegi konkreetse sündmuse või käitumise olemasolu, mida võib kvalifitseerida „ahistamiseks“. Tegelikult lisati juurdluse raportile täiendavad tõendavad dokumendid, sealhulgas töötajate kirjalikud ütlused, kirjad ja arstitõendid. Üldkohus ei võtnud neid dokumente siiski arvesse.

141. Vastustaja väidab oma vastuses, et niinimetatud vestlusi, millele Satcen viitab, ei olnud Üldkohtu menetluses mainitud ja seega on tegemist uute faktiliste asjaoludega, mis on käesolevas menetlusstaadiumis vastuvõetamatud. Lisaks ei esitanud Satcen mingit teavet nende vestluste sisu kohta. Igal juhul leiab vastustaja, et eelnevate vestluste olemasolu ei saa muuta kehtetuks Üldkohtu järeldusi uurimise ebapiisavuse ja erapooletuse kohta.

⁶⁷ Vaidlustatud kohtuotsuse punkt 161.

⁶⁸ Vt eelkõige vaidlustatud kohtuotsuse punktid 38, 45 ja 46.

⁶⁹ Vt selle kohta 21. veebruari 2018. aasta kohtuotsus LL vs. parlament (C-326/16 P, EU:C:2018:83, punktid 38 ja 39).

2. Analüüs

142. Kõigepealt tuleb märkida, et apellatsioonimenetluses on vaidlustatud otsuses faktide tuvastamise ja neile hinnangu andmisega seotud etteheited vastuvõetavad, kui apellant väidab, et Üldkohus on tuvastanud faktilisi asjaolusid, mis toimiku materjalidest nähtuvalt on sisuliselt ebatäpsed, või kui kohus on talle esitatud tõendeid moonutanud. Eelkõige on tõendite moonutamise tegemist siis, kui ilma uusi tõendeid uurimata ilmneb, et olemasolevatele tõenditele antud hinnang on ilmselgelt väär.⁷⁰

143. Käesoleval juhul see nii ei ole.

144. Esiteks märgin, et kuigi raportist tervikuna võib järeldada, et ka neid töötajaid, kellele küsimustik oli adresseeritud, oli varem küsitletud, põhinevad raportis tehtud järeldused siiski *üksnes* küsimustikule antud vastustel. Seda silmas pidades ei oma tähtsust asjaolu, et küsimustiku täitnud töötajaid küsitleti varem inimestevahelisi suhteid käsitleva üldise uuringu käigus.

145. Lisaks ei kritiseerinud Üldkohus küsimustiku kui sellise kasutamist. Vaidlustatud kohtuotsuse punktides 200–207 selgitas Üldkohus üksikasjalikult põhjusi, miks juurdluses kasutatud küsimustik ei olnud juhtumi asjaolusid arvestades asjakohane, et tõendada vastustajale ette heidetud ahistamise tegelikkust.

146. Teiseks, vastupidi Satceni väidetele ei ole Üldkohtule esitatud juurdluse raportile lisatud täiendavaid tõendavaid dokumente, sealhulgas töötajate kirjalikke ütlusi. Seega ei saa küll Üldkohtule ette heita, et ta ei võtnud arvesse „kõiki dokumente“, mida juurdluse läbiviija oma järelduste tegemiseks väidetavalt kasutas. Tegelikult ei suutnud ma ühtegi seesugust dokumenti toimikust leida. Ainus näide kirjalikest ütlustest, milles viidatakse konkreetsetele ja täpsetele faktilistele asjaoludele, on valikvastustega küsimustiku serval avatud küsimustele antud vastused. Siiski võttis Üldkohus neid vastuseid arvesse, nagu nähtub vaidlustatud kohtuotsuse punktist 203.

147. Seega ei ilmne, et vaidlustatud kohtuotsuses oleks jäetud osa tõendeid või faktilisi asjaolusid arvesse võtmata, või et selles oleks moonutanud tõendeid ja faktilisi asjaolusid, mida selles arvesse võeti.

C. Neljas apellatsioonkaebuse väide

1. Poolte argumendid

148. Oma neljandas apellatsioonkaebuse väites leiab Satcen, et Üldkohus rikkus Satceni personalieeskirjade IX lisa artikleid 1 ja 2 ning harta artiklis 41 sätestatud mõistet „kaitseõigused“ tõlgendades õigusnormi.

149. Esiteks väidab Satcen, et isikul, kelle suhtes viiakse ahistamise kahtluses läbi juurdlust, olevat õigust esitada uuritud asjaolude kohta märkusi enne haldusjuurdluse lõpetamist võib piirata, et kaitsta asjasse puutuvate kolmandate isikute huve. Igal juhul tuleb erinevaid esialgseid vestlusi, eelkõige neid, mis toimusid iga-aastase ülevaatus käigus, mille kohta vastustaja oleks võinud märkusi esitada, pidada piisavaks, et tagada õigus olla ära kuulatud.

⁷⁰ Vt selle kohta 18. juuli 2007. aasta kohtuotsus *Industrias Químicas del Vallés vs. komisjon* (C-326/05 P, EU:C:2007:443, punktid 57 ja 60 ning seal viidatud kohtupraktika).

150. Teiseks väidab Satcen, et Satceni personalieeskirjadest ega kohtupraktikast ei nähtu, et distsiplinaarmenetluse alustamisele eelneva ärakuulamise kutse ja sellise ärakuulamise kuupäeva vahele oleks pidanud jääma minimaalne ajavahemik. Igal juhul tuleks tähtaega hinnata proportsionaalsuse põhimõttest lähtudes, võttes eelkõige arvesse vastustajale ette heidetud raskeid asjaolusid ja olukorra kiireloomulisust. Lisaks ei ole distsiplinaarmenetluse alustamise otsus vastustaja huve kahjustav akt, vaid üksnes ettevalmistav akt.

151. Kolmandaks väidab Satcen, et Satceni direktor on oma kaalutusõigust kasutades õiguspäraselt otsustanud, et ahistamiskaebuste esitajate õigused ja huvid on ülimuslikud vastustaja õiguse suhtes tutvuda dokumentidega enne distsiplinaarmenetluse alustamise otsuse vastuvõtmist. Võttes arvesse asutuse väiksust ja asjaolu, et 13st vastustajale alluvast isikust 8 esitas kaebuse, oli kättemaksu oht suur ning see valitses isegi veel pärast uurimise lõpetamist.

152. Vastustaja kaitseb vaidlustatud kohtuotsuse põhjendusi. Eelkõige väidab ta, et argumenti kättemaksuohu olemasolu kohta Üldkohtus ei esitatud ja see on seega vastuvõetamatu. Igal juhul ei selgitanud Satcen tema väitel, miks kättemaksuohu olemasolu on säilinud ka pärast seda, kui vastustaja töösuhte oli peatatud ja tal ei olnud enam juurdepääsu Satceni ruumidele.

2. Analüüs

153. Olen seisukohal, et neljas apellatsioonkaebuse väide tuleb samuti tagasi lükata.

154. Eelkõige märkis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 221 õigesti, et niisuguse juurdluse raames nagu vastustaja suhtes läbi viidud juurdlus tuleb administratsioonil tasakaalustada kaks õigust: ühelt poolt juurdluse all oleva isiku õigus kasutada oma kaitseõigusi ja teiselt poolt kaebuse esitajate õigus oma kaebuste korrektsele läbivaatamisele ja konfidentsiaalsele käsitlemisele.⁷¹

155. Seejärel kontrollis Üldkohus, kas Satcen oli õigesti tasakaalustanud vastustaja ja kaebuse esitajate konkureerivad huvid. Kohtuasja asjaolusid arvestades jõudis Üldkohus järeldusele, et Satcen ei olnud seda teinud. Võttes arvesse Satceni personalieeskirjades sisalduvaid asjakohaseid reegleid,⁷² leidis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 222, et tunnistaja ütluste avalikustamine vastustajale ei saanud kahjustada juurdluse nõuetekohast läbiviimist. Oma kohtuotsuse punktis 223 märkis Üldkohus samuti, et selleks, et kaitsta administratsiooni konfidentsiaalsuskohustust, austades samal ajal vastustaja kaitseõigust, oleks Satcen võinud anda viimasele võimaluse tutvuda ütluste anonüümse versiooniga.

156. Mulle näib, et Üldkohtu kaalutlused selles küsimuses on põhjendatud. Minu arvates ei ole ilmne, nagu väidab Satcen, et oli täiesti võimatu lubada vastustajal tutvuda ütluste anonüümseks muudetud versiooniga, isegi kui selle tekst osaliselt kinni katta⁷³ või esitada kokkuvõtlikul kujul⁷⁴. Saan aru, et asutuse väiksust arvestades pidi Satcen hoolikalt kaaluma kättemaksuohu, mis oleks võinud tekkida, kui vastustaja oleks kaebuse esitajad ära tundnud. Seda ohtu oleks aga saanud vähendada, kasutades hoolikalt anonüümseks muutmist ja osalist kinnikatmist. Kui tunnistuste teksti ei kaeta kinni sedavõrd, et need muutuvad täiesti sisutühjaks, on piiratud või osaline tunnistajate ütlustega tutvumise võimaldamine kindlasti eelistatav täielikule tutvumisest keeldumisele.

157. Igal juhul – ja mis ehk veelgi olulisem – ei eksisteerinud kättemaksuohu enam alates hetkest, mil vastustaja töösuhe peatati. Kuid isegi sel ajahetkel ei antud talle võimalust tutvuda tunnistajate ütlustega (sealhulgas anonüümseks muudetud või osalisel kinni kaetud kujul).

71 Vt selle kohta 4. aprilli 2019. aasta kohtuotsus OZ vs. EIP (C-558/17 P, EU:C:2019:289, punkt 52).

72 Eelkõige SatCeni personalieeskirjade IX lisa artikkel 2, kus on sätestatud, et SatCeni direktor peab edastama igale juurdluse all olevale isikule kõik toimiku materjalid aja jooksul, mis jääb juurdluse lõpu ja distsiplinaarmenetluse alustamise otsuse vahele.

73 Vt selle kohta kohtujurist Saugmandsgaard Øe ettepanek kohtuasjas HF vs. parlament (C-570/18 P, EU:C:2020:44, punktid 71 ja 72).

74 Vt selle kohta 4. aprilli 2019. aasta kohtuotsus OZ vs. EIP (C-558/17 P, EU:C:2019:289, punkt 59).

158. Selles kontekstis ei arva ma, et Üldkohus kohaldas valesid õiguslikke kriteeriume, kui ta kontrollis, kas Satcenil õnnestus saavutada õige tasakaal vastustaja kaitseõiguse ja juurdluses osalenud töötajate konfidentsiaalsusõiguse vahel. Ma ei näe ka, et Üldkohus oleks kohtuasja asjaolude hindamisel faktilisi asjaolusid või tõendeid moonutanud.

159. Samuti ei näe ma, et Üldkohus oleks rikkunud õigusnormi, kui ta vaidlustatud kohtuotsuse punktis 216 pidas ebamõistlikuks asjaolu, et vastustajale anti „aega vähem kui 48 tundi, et esitada omapoolsed seisukohad [juurdluse] raporti kohta“. On tõsi, et ükski Satceni personalieeskirjade säte ei näe selles osas ette konkreetset tähtaega. Kohtupraktikas on aga välja kujunenud, et kui menetluse kestust ei ole liidu õigusnormiga sätestatud, siis tuleb seda, kas aeg, mis institutsioonil kulus vaidlusaluse akti võtmiseks, on „mõistlik“, hinnata kõigi kohtuasjas asjasse puutuvate asjaolude alusel, võttes eelkõige arvesse vaidluse tähtsust huvitatud isiku jaoks, asja keerukust ning poolte käitumist.⁷⁵

160. Seda arvestades näib mulle, et konkreetse juhtumi puhul on tähtaja mõistlikkuse konkreetne hindamine – välja arvatud faktiliste asjaolude või tõendite moonutamise korral – küsimus, mida ei saa edasi kaevata. Igal juhul, võttes arvesse vastustajale ette heidetud eriti tõsiseid faktilisi asjaolusid ja juurdluse kestust ajal, mil vastustajal paluti vastata juurdluse raportile, ei pea ma Üldkohtu järeldust vastustajale antud aja kohta ebamõistlikuks.

V. Kohtukulud

161. Vastavalt kodukorra artikli 138 lõikele 1, mida kodukorra artikli 184 lõike 1 alusel kohaldatakse apellatsioonkaebuste suhtes, on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud.

162. Vastustaja on nõudnud kohtukulude väljamõistmist. Kuna Satceni apellatsioonkaebus ei kuulu minu hinnangul rahuldamisele, tuleb temalt välja mõista käesoleva menetluse kohtukulud.

163. Nõukogu kohtukulud tuleb jätta tema enda kanda.

VI. Ettepanek

164. Eeltoodust lähtudes teen Euroopa Kohtule ettepaneku:

- jätta apellatsioonkaebus rahuldamata;
- mõista kohtukulud välja Euroopa Liidu Satelliidikeskuselt (Satcenilt);
- jätta nõukogu kohtukulud tema enda kanda.

⁷⁵ Vt mh 28. veebruari 2013. aasta kohtuotsus *Review of Arango Jaramillo jt vs. EIB* (C-334/12 RX-II, EU:C:2013:134, punkt 28 ja seal viidatud kohtupraktika).